

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra policejních činností

Prohlídky transgender osob dle zákona o Policii České republiky

Bakalářská práce

Searches of transgender persons according to the Act on the Police of the Czech Republic

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. Mgr. Kateřina Hlaváčová, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Adéla Peremská

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 12.3. 2024

.....

Adéla Peremská

Poděkování

Děkuji vedoucí práce plk. Mgr. Kateřině Hlaváčové, Ph.D. za trpělivost a ochotu při konzultacích poskytnutých ke zpracování této bakalářské práce a za cenné rady a motivaci, kterou mi v průběhu zpracování práce poskytovala.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu české platné právní úpravy, která se dotýká transgender osob. Zmiňuje důležitost občanského zákoníku a dalších souvisejících zákonů s návazností na práva a povinnosti transgender osob. Pozornost je věnována především prohlídkám transgender osob v rámci zákona o Policii České republiky. Dále je zdůrazněn význam judikatury Evropského soudu pro lidská práva a srovnán soulad české právní úpravy s rozsudky daného soudu. Na závěr je věnována pozornost modelovým situacím popisujícím prohlídku transgender osob a jejich srovnání s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Zároveň jsou navrženy možnosti, jak při prohlídkách transgender osob postupovat.

Klíčová slova

Transgender, gender, pohlaví, změna pohlaví, občanský zákoník, prohlídka osoby, ESLP, zákon o Policii České republiky, omezení osobní svobody

Annotation

The bachelor thesis focuses on the analysis of the Czech legislation concerning transgender people. It mentions the importance of the Civil Code and other related laws in relation to the rights and obligations of transgender people. Particular focus is given to searches of transgender people within the Police Act of the Czech Republic. The importance of the case law of the European Court of Human Rights is further emphasized and the consistency of the Czech legislation with the judgments of that court is compared. Finally, attention is paid to model situations that describe the search of transgender people and their comparison with the case law of the European Court of Human Rights. At the same time, the possibilities of how to proceed in searches of transgender people are suggested.

Keywords

Transgender, gender, sex, sex reassignment, Civil Code, search of person, ECHR, Law on the Police of the Czech Republic, restriction of personal freedom

Obsah

Úvod.....	7
1 Vymezení základních pojmů k problematice transgender	9
1.1 Pohlaví, Gender a Sexuální orientace	9
1.2 Cisgender	10
1.3 Transgender x Transsexuál.....	10
1.4 Tranzice, FTM, MTF	11
1.5 Genderová dysforie.....	12
1.6 Léčebné procedury	12
1.7 Definice transsexuality	12
2 Obecná legislativní východiska	14
2.1 Zákony upravující transgender osoby	15
2.1.1 Občanský zákoník	15
2.1.1.1 Rozsudky ESLP.....	19
2.1.2 Zákon o specifických zdravotních službách.....	24
2.1.2.1 Proces změny pohlaví	25
3 Zákon o Policii ČR	27
3.1.1 Prohlídka osoby	27
3.1.2 Prohlídka před umístěním osoby do cely	34
3.1.2.1 Problematika policejních cel	35
3.1.3 Prohlídka cílená na odebrání zbraně	37
3.1.4 Další specifické prohlídky	37
4 Návrh na zlepšení situace transgender osob v ČR v rámci prohlídky osoby...	38
4.1 Modelové situace	39
4.1.1 Modelová situace 1	39

4.1.2	Modelová situace 2.....	41
4.1.3	Modelová situace 3.....	42
4.1.4	Modelová situace 4.....	43
4.2	Způsoby řešení prohlídek transgender osob.....	44
	Závěr.....	48
	Seznam použité literatury a informačních zdrojů.....	50

Úvod

Už nějakou dobu se zajímám o problematiku LGBTQ+ a transgender osob. Nicméně jsem nebyla dostatečně obeznámena s jejich situací v české právní úpravě. Při příležitosti výběru tématu bakalářské práce mně přišlo příhodné si toto téma zvolit a prohloubit své znalosti o těchto jedincích v rámci jejich práv a povinností v České republice.

Rozdílná a netradiční sexuální orientace je ve světě i České republice již poměrně akceptována a respektována. Dá se říci, že si lidé už zvykli na to, že ve svém okolí potkávají jedince, jejichž sexuální orientace neodpovídá té většinové heterosexuální orientaci. Avšak to samé se nedá říci o lidech s neobvyklou pohlavní identitou – nejvýrazněji transgender osobách. Řekla bych, že „normální“ lidé si na takoveto odlišné jedince stále nezvykli a nedokáží nebo nechtějí pochopit a akceptovat jejich rozdílnou pohlavní identitu. Toto se odráží i v legislativě na celém světě.

Nicméně společnost se pomalu ale jistě vyvíjí a rozvíjí a s ní i zákony. Většina zemí EU přechází k liberálnějším a otevřenějším postojům vůči transgender osobám – alespoň v některých částech zákonů – a to především na popud mezinárodních organizací. Jedná se primárně o fakt, že země opouštějí od podmínky podstoupení chirurgického zákroku vedoucího k neplodnosti či sterilitě, která musela být splněna za účelem úřední změny pohlaví. I Česká republika pomalu spěje k takovému rozhodnutí, které by se nakonec dotklo i zákonu o Policii České republiky v rámci prohlídek osob. Daná úprava stojí na faktu, že prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví. U tohoto úkonu transgender osoby narážejí při prohlídkách na problém.

Problematika prohlídky transgender osob policií představuje situaci, které se nevěnuje dostatečná pozornost. Přece jenom k ní v praxi dochází a může představovat pro zúčastněné osoby komplikace. Při takovýchto prohlídkách může dojít k nepřiměřenému zásahu do lidských práv. Policisté s těmito osobami většinou nemají zkušenosti, bývají k nim velmi skeptičtí a neposlouchají opodstatněné požadavky trans osob, které si přejí být prohlídny osobou, která má takové pohlaví, jakým se ony cítí být. Policie ale většinou postupuje dle toho,

co mají osoby napsané v úředních dokladech, jelikož zákon o Policii ČR jim nařizuje, že prohlídku osoby má vykonat osoba stejného pohlaví. Některé transgender osoby si ale pohlaví změnit nemohou nebo nechtějí.

V této bakalářské práci zanalyzuji platnou právní úpravu týkající se transgender osob, stejně tak, jako dané téma. Pokusím se úpravu kriticky zhodnotit a uvést náměty na její vylepšení do budoucna. Mým cílem je konkrétně především analyzovat právní úpravu změny pohlaví a právní úpravu prohlídek osob v rámci zákona 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Dále budu analyzovat judikaturu Evropského právního soudu pro lidská práva týkající se transgender problematiky a prohlídek osob. Tyto rozsudky se pokusím aplikovat na posouzení právní úpravy prohlídek osob dle zákona o Policii České republiky. Za hlavní cíl si tedy kladu nalezení odpovědi na otázku: Jak by měla policie při prohlídkách transgender osob postupovat? A dále se pokusím navrhnout právní řešení zabývající se problematikou prohlídky transgender osob.

V první kapitole se budu věnovat důležitým pojmům a definicím, jejichž význam považuji za důležitý osvětlit pro účely této práce. Dále zanalyzuji obecnou legislativní úpravu a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva na jejíž základě budu řešit problematiku prohlídky transgender osob policií. V praktické části rozeberu modelové situace týkající se daného tématu a navrhnou možné náměty do budoucna pro zlepšení situace transgender osob u prohlídek policií.

Ke zpracování daného tématu jsem použila metody popisné, komparace, metodu dedukce a indukce, metodu analýzy a modelových situací.

1 Vymezení základních pojmů k problematice transgender

Na úvod této práce mi přijde adekvátní uvést charakteristiku určitých odborných pojmů, které s problematikou transgender osob souvisí. Vymezení dle mého názoru poslouží k lepšímu porozumění identity transgender osob a upřesnění významu některých pojmů důležitých pro pochopení dané problematiky. Jedná se o pojmy, jakými jsou např. transgender, gender, transsexuál nebo MTF a FTM.

1.1 Pohlaví, Gender a Sexuální orientace

Pohlaví (sex) je tradičně spojováno s fyzickým zevnějškem člověka – vyjadřuje biologické rozdíly mezi ženami a muži (týkající se především pohlavních orgánů, reprodukčních funkcí a chromozomů).¹ Lidstvo se dle pohlaví tradičně dělí na muže a ženy. Nicméně existují odchylky od tohoto binárního dělení, jako jsou např. intersex jedinci mající znaky obou pohlaví.

Pod anglickým slovíčkem **gender** (rod), které lze nazvat psychickým pohlavím, si můžeme představit soubor psychických a sociálních charakteristik, které jsou přiřazovány jednotlivým pohlavím. Je zakořeněno v kultuře, prostředí a jejich rozvoji. Pohled na genderovou identitu se postupem času vyvíjí a na mnoha místech se genderové role neomezují pouze na rozdíly mezi muži a ženami, nýbrž se uznává existence celého spektra genderových identit (jako je například transgender, nebinární/fluidní atd.).²

S gender úzce souvisí zmíněná genderová identita, která vyjadřuje pocit příslušnosti k některému z pohlaví, nebo naopak pohlavní nesounáležitost (rozpor s vlastním tělem, nebo sociální rolí přisuzovanou danému pohlaví).³

---

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Gender: Základní pojmy. *Český statistický úřad*. Online. 2016. [cit. 2024-02-01]

² CANADIAN INSTITUTES OF HEALTH RESEARCH. *What is gender? What is sex?* Online. Canadian Institutes of Health Research. 2023. [cit. 2024-02-01].

³ BEŇOVÁ, Kateřina; GOGA, Slavomír; GJURIČOVÁ, Jitka; HROMADA, Jiří; KODL, Petr et al. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s.72. ISBN 978-80-87041-33-8.

Pohlaví ani gender nedeterminuje **sexuální orientaci**. Tento pojem představuje pocit sexuální, romantické a emocionální přitažlivosti/individuální touhy k ostatním pohlavím, v některých případech k oběma (homosexuál, heterosexuál, bisexuál atd.).⁴

1.2 Cisgender

Lidé, které označujeme jako cis či cisgender, představují přímý opak osob, které označujeme jako trans nebo transgender. Jednoduše řečeno cisgender je takový člověk, jehož genderová identita se shoduje s tou pohlavní.⁵ Znamená to tedy, že se tento výraz vztahuje na většinovou populaci.

1.3 Transgender x Transsexuál

Transgender je člověk, jehož genderová identita se neshoduje s tou pohlavní. Žije v opačné nebo netypické genderové roli. Jeho cílem ale není změna pohlaví – nemá potřebu takový zákrok podstoupit. Mnohem větší důraz je kladen na akceptaci ve společnosti. **Transsexuál** je převážně lékařské a zastaralé označení pro člověka, který cítí trvalou příslušnost k opačnému pohlaví a který navíc usiluje o fyzickou změnu pohlaví a je pro něj zásadní nespokojenost se svými pohlavními orgány.^{6,7} Transsexuál tedy představuje specifickou část transgender komunity.

Na lidi, kteří svoji genderovou identitu nefixují na jedno pohlaví a někdy se cítí být ženou, jindy zase mužem, nebo se nachází někde „mezi“ danými dvěma pohlavími, případně se vnímají jako směs těchto pohlaví, se také nahlíží jako na transgender (např. nebinární/fluidní lidé).⁸

---

⁴ Tamtéž

⁵ WAMSLEY, Laurel. *A Guide To Gender Identity Terms*. Online. National Public Radio. 2021. [cit. 2024-02-01].

⁶ BEŇOVÁ, Kateřina; GOGA, Slavomír; GJURIČOVÁ, Jitka; HROMADA, Jiří; KODL, Petr et al. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 72. ISBN 978-80-87041-33-8.

⁷ ABRAMS, Mere. *Is There a Difference Between Being Transgender and Transsexual?* Online. Healthline. 2023. [cit. 2024-02-10].

⁸ KOTKOVÁ, Petra. Změna pohlaví v českém právním řádu. *Právní rozhledy*. Nakladatelství C.H. Beck, 2021, roč. 29, č. 7, s. 248. ISSN 1210-6410.

Termín transgender se někdy používá jako nadřazený pojem k transsexualitě. V tomto smyslu ho budu takto používat i v této práci. Avšak v českém právu je užíváno slova transsexuál pro specifickou chirurgickou zákroku změny pohlaví, a tak v této práci v souvislosti s odpovídajícími zákony bude tento termín použit také, i když není přesný.

1.4 Tranzice, FTM, MTF

Tranzice je dlouhodobý proces, kdy trans lidé začínají žít pod svým skutečným genderem.⁹ Daný proces většinou zahrnuje jak fyzickou, tak i úřední a sociální transformaci. Může se skládat z několika kroků, jako je např. hormonální terapie, operace nebo změna v sociálním životě.

FTM (female to male – „z ženy na muže“) - jak název již napovídá, jedná se o označení lidí procházející procesem změny biologického pohlaví ženského na mužské, nebo se tito jedinci převážně identifikují jako muži. Člověk procházejícím tímto procesem se také nazývá transgender (trans) muž.

Naopak **MTF** (male to female – „z muže na ženu“) lidé mají mužské biologické charakteristiky a podstupují změnu na ženu či se cítí a prezentují jako žena. V tomto případě lze takového člověka nazvat transgender (trans) ženou.¹⁰

Jedná se tedy o konkrétní proces tranzice. Tyto termíny umožňují specifitější identifikaci jedinců v rámci různorodé transgender komunity.

---

⁹ TRANSPARENT Z. S. *PRŮVODCE TRANZICÍ PRO TRANS* LIDI*. Online. Transparent. 2021. [cit. 2024-02-10].

¹⁰ BEŇOVÁ, Kateřina; GOGA, Slavomír; GJURIČOVÁ, Jitka; HROMADA, Jiří; KODL Petr et al. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 14. ISBN 978-80-87041-33-8.

1.5 Genderová dysforie

Genderovou dysforii lze popsat jako pocit úzkosti či diskomfortu ve vlastním těle, která souvisí s nesouladem mezi pohlavím a genderovou identitou. Genderovou dysforii můžeme rozdělit na tělesnou a sociální. Opakem je genderová euforie, kdy se jedná o pocit radosti a spokojenosti z přijetí svojí identity.¹¹

1.6 Léčebné procedury

Někteří lidé, kteří jsou součástí transgender komunity, jsou spokojeni jak se svojí genderovou identitou, tak i se svým zevnějškem. Někteří se však ve svém těle cítí nepříjemně, a tak se uchylují k různým lékařským procedurám. Většina lidí si pod lékařským zákrokem představí operaci „změny pohlaví“. Avšak mnoho transgender lidí tuto operaci nepodstupuje především z důvodu komplikovanosti, zdravotních důvodů, či ji nepotřebují. Běžné jsou spíše kosmetické operace.¹² Tyto ošetření mohou pomoci ke zlepšení mentálních problémů spojených s transsexualitou, jako je genderová dysforie.

Hormonální terapie je proces, při kterém se za pomoci chemických látek rozvíjí sekundární pohlavní znaky opačného pohlaví (feminizace/maskulinizace). Hormony se většinou podávají ve formě pilulek, či injekčních stříkaček. Po hormonální terapii následuje **operativní změna pohlaví**, která obsahuje odstranění penisu a příp. vytvoření vagíny, nebo odstranění dělohy a vaječníku a příp. rekonstrukci penisu. Dále lze podstoupit další plastické operace, jako je např. plastika obličeje nebo odstranění Adamova jablka.¹³

1.7 Definice transsexuality

Transsexualismus jako diagnóza F64.0 v 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) je definován jako stav jedince, který si přeje žít a být vnímán

---

¹¹ TRANSPARENT Z. S. *Vzít tranzici z radostného konce: genderová euforie a její projevy*. Online. ZHOŘEC, Antonín. Transparent. ©2020. [cit. 2024-02-10].

¹² TRANSPARENT Z. S. *Jaké zákroky mohu podstoupit?* Online. Transparent. ©2020. [cit. 2024-02-10].

¹³ Tamtéž

jako člen druhého pohlaví. Obvyklý je pocit nesouladu s vlastním tělem a přání hormonální terapie a chirurgického zákroku. Určení diagnózy musí trvat minimálně dva roky a nesmí být příznakem žádné duševní poruchy.¹⁴

Za důležité považuji zmínit, že světová organizace WHO (Světová zdravotnická organizace) vydala v roce 2019 MKN-11, kde transsexualismus nahradila diagnóza „genderový nesoulad“ a byla přemístěna z kapitoly „poruchy duševní a poruchy chování“ do kapitoly „stavy související se sexuálním zdravím“. Ústav zdravotních informací a statistiky České republiky stále pracuje na implementaci MKN-11.¹⁵

---

¹⁴ FIFKOVÁ, Hana; WEISS, Petr; PROCHÁZKA, Ivo; COHEN-KETTENIS, Peggy; PFÄFFLIN, Friedemann et al. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008, s. 16. ISBN 978-80-247-1696-1.

¹⁵ *Porouchaná identita? Jak citlivě mluvit s transgender a nebinárními studujícími*. Online. Zapojme všechny. 2023. [cit. 2024-02-17].

2 Obecná legislativní východiska

Práva a povinnosti v právním řádu určená výhradně transgender osobám takřka nenajdeme a když už ano, jsou většinou nepřesné a pohybují se na hranici akceptovatelnosti. České právo není vůči transgender lidem příliš přívětivé, jelikož vnímá pohlavní identitu pouze na úrovni biologické a ignoruje psychickou (gender) a sociální identitu.¹⁶ Právo zná pouze dichotomické dělení na muže a ženu. Další kategorii pohlaví v českém právním řádu nenajdeme. Nicméně právní řád připouští existenci transsexuálních jedinců a změnu pohlaví, a tak tím nastiňuje, že pohlavní identita přece jenom není tak jednoznačná. I přesto je dle mého názoru nynější české pojetí trans osob velmi zastaralé, diskriminující a neodráží smýšlení moderní společnosti.

Mezi zákony upravující práva a povinnosti týkající se transgender osob bych jednoznačně zařadila zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), který se zabývá změnou pohlaví a upřesňuje její podmínky a zejména upravuje status člověka po podrobení změny. Další úpravu představuje zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (dále jen „ZSZS“), který se věnuje změně pohlaví trans lidí jako pacientů a dále postupem u odborné komise. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů popisuje proces a podmínky změny jména a příjmení, stejně jako zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel upravuje změnu rodného čísla.

K dané problematice se ovšem vztahují i ostatní zákony, u kterých se tak na první pohled nezdá. Já se v bakalářské práci budu věnovat analýze zákona 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a to konkrétně prohlídkám osob. Mojí hypotézou je, že není věnována dostatečná pozornost diskriminaci, problémům, dilematům a úskalím, které mohou z takové prohlídky vzniknout.

---

¹⁶ DOLEŽAL, Adam a AGHA, Petr. Translidé a otázky identity ve veřejném prostoru – slovo úvodem. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1, s. 2-3. ISSN 1804-8137. [cit. 2024-02-16].

2.1 Zákony upravující transgender osoby

2.1.1 Občanský zákoník

Jsem si jistá, že transgender komunita na českém území existuje poměrně dlouho. Již před rokem 1989 docházelo k operacím. Nicméně společenská a politická situace tehdy nepřipouštěla diskusi o problematice změny pohlaví. Jurisprudence se tématu trans lidí začala věnovat teprve po pádu komunistického režimu. Strohou úpravu změny pohlaví jsme do roku 2012 mohli nalézt v novele č. 548/1991 Sb., kterou se změnil zákon 20/1966 Sb. o péči a o zdraví lidu. Nový pohled na věc přinesl až zákon ZSZS s účinností od roku 2012. Následně se ke změně pohlaví vyjádřila poměrně mladá úprava NOZ s účinností od roku 2014.¹⁷ Nynější pojetí transgender osob v NOZ je stále problematické, upozaděné a nereflektuje judikatury ostatních členských států EU a liberálnější chápání problematiky Evropským soudem pro lidská práva.

Nutno také podotknout, že dle důvodové zprávy NOZ byl § 29 odst. 1 NOZ tvořen dle vzoru občanského zákoníku provincie Québec (CCQ) z roku 1994, kde bylo v § 71 zakotveno, že u každé osoby, která prošla úspěšnou léčbu a chirurgickými zákroky představující změnu pohlavních orgánů, by měla být tato změna zaznamenána v rodném listu a mělo by jí být změněno jméno. Avšak autoři nebrali v potaz v té době již připravovanou novelu z roku 2015, kde je tento požadavek operace vyloučen.¹⁸

Jak jsem již zmínila, vedle NOZ stojí ZSZS, který ale reguluje rozdílné aspekty změny pohlaví. Zatímco NOZ se zabývá změnou obecně – tedy změnou statusu člověka, druhý odkazuje konkrétně na transsexuální jedince jako pacienty s diagnózou. Tyto zákony se v některých věcech překrývají.¹⁹

NOZ II. hlava díl 2 v § 29 podmínky pro změnu pohlaví popisuje takto:

---

¹⁷ MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Komentátor. Praha: Leges, 2018, s. 336. ISBN 978-80-87576-73-1.

¹⁸ KOTKOVÁ, Petra. Změna pohlaví v českém právním řádu. *Právní rozhledy*. Nakladatelství C.H. Beck, 2021, roč. 29, č. 7, s. 254. ISSN 1210-6410.

¹⁹ BARŠOVÁ, Andrea. Skalpel a duše. Ke změně pohlaví podle nového občanského zákoníku. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1, s. 4. ISSN 1804-8137. [cit. 2024-02-16].

„(1) Změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů...“²⁰

Zákon vyžaduje kromě chirurgického zákroku další dva zásahy do integrity člověka – „znemožnění reprodukční funkce“ a „přeměnu pohlavních orgánů“. Dále již zákon neupřesňuje, jaký k sobě mají tyto podmínky vztah; má být znemožnění reprodukční funkce uskutečněno chirurgickým zákrokem, či stačí např. hormonální terapie nebo pokročilý věk?²¹ Nešťastné se také jeví slovní spojení „přeměna lidských orgánů“, které je v rozporu s trendy moderní společnosti.²² A. Bartošová v Časopisu zdravotnického práva a bioetiky podotýká, že vytváření nových nefunkčních umělých pohlaví by bylo směšné, nelidské a proti zdravému rozumu.²³

Hlavní kontroverzí tohoto paragrafu ale zůstává nutnost sterilizace ke změně úředního pohlaví. Tímto zákon zasahuje do lidských práv jako je právo na tělesnou integritu, zdraví nebo na rodinu. Česká republika představuje jednu z posledních zemí EU, která doposud podmiňuje úřední změnu pohlaví sterilizací. Na základě vývoje porozumění transgender osobám podmínka sterilizace byla zrušena např. na Slovensku, v Německu, a dokonce i v Polsku.²⁴

Nutno podotknout, že na nutnost sterilizace pro právní uznání změny svého pohlaví se vyjádřila negativně spousta mezinárodních organizací a orgánů EU a OSN. Organizace zastávající práva transgender osob Transgender Europe a ILGA podaly stížnost proti České republice k Evropskému výboru pro sociální práva. Stěžovatelé namítali, že podmínka sterilizace porušuje právo na ochranu zdraví z čl. 11 Evropské sociální charty (ochrana zdraví je mimochodem i v čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv). Výbor v rozhodnutí shledal, že se sterilizace

---

²⁰ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník § 29. Online. [cit. 2024-02-16].

²¹ BARŠOVÁ, Andrea. Skalpel a duše. Ke změně pohlaví podle nového občanského zákoníku. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1, s. 2. ISSN 1804-8137. [cit. 2024-02-16].

²² MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Komentátor. Praha: Leges, 2018, s. 343. ISBN 978-80-87576-73-1.

²³ BARŠOVÁ, Andrea. Skalpel a duše. Ke změně pohlaví podle nového občanského zákoníku. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1, s. 15-16. ISSN 1804-8137. [cit. 2024-02-16].

²⁴ QUEER GEOGRAPHY Z. S. *Práva trans lidí v Evropě (požadavek sterilizace)*. Online. Queer geography. ©2022. [cit. 2024-02-16].

staví proti lidské důstojnosti, ovlivňuje duševní a tělesnou integritu a je v rozporu s čl. 11 Evropské sociální charty.²⁵

Čeští zákonodárci by měli odrazit tento stále častěji uznávaný pohled na zmíněnou záležitost na naše právní úpravy a novelizovat odpovídající zákony. O takové snahy se pokouší Ministerstvo spravedlnosti. Podle jeho nového návrhu by stačilo pro právní uznání pohlaví jen osobní prohlášení a lékařské doporučení.²⁶ Nicméně nová úprava zatím není platná a kdo ví, kdy a jestli vůbec bude.

Můžeme se setkat s argumentem, že by lidé změny úředního pohlaví bez kastrace mohli zneužívat (obtěžování na veřejných místech – na toaletách, v šatnách atp.). Tato obava se přesto v evropských zemích, kde podmínka kastrace byla zrušena, nenaplnila.²⁷ Dle mého názoru by to ale moc lidí ani nenapadlo a nezašli by tak daleko, aby si kvůli svým nemorálním záměrům upravili úřední pohlaví. Naopak z výzkumu z roku 2022 od organizace Queer geography vyplývá, že spoustu transgender osob je právě těch, co zažívá určitou formu šikany, obtěžování, nebo diskriminace na veřejných místech.²⁸

Dále první odstavec § 29 NOZ pokračuje ustanovením, že den změny pohlaví, je dnem, který je uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb. Konkrétní den změny pohlaví určuje lékař, který provádí změnu pohlaví z důvodu náročnosti a možnosti podstoupení více zákroků.²⁹ Na základě tohoto potvrzení dle § 17a zákona 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů se provede o změně pohlaví záznam do příslušného svazku matriční knihy. Matriční úřad provede další kroky, a to změnu rodného čísla, příjmení a na žádost pacienta i jména.³⁰ Do právní úpravy v § 72

---

²⁵ Transgender Europe a ILGAEurope proti České republice, rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ze dne 15. května 2018 ve věci č. 117/2015. Online. Justice. 2018. [cit. 2024-02-18].

²⁶ *Konec povinných kastrací pro úřední změnu pohlaví v Česku, oznámilo ministerstvo spravedlnosti.* Online. IRozhlas. 2024. [cit. 2024-02-18].

²⁷ TRANSPARENT Z. S. *Proč chceme zrušit podmínku kastrace?* Online. Transparent. 2023. [cit. 2024-02-16].

²⁸ PITOŇÁK, Michal, MACHÁČKOVÁ, Marcela. Shrnutí výsledků výzkumu. Online. In: *Být LGBTQ+ v Česku 2022: výzkumná zpráva.* Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023, s. 18–21. ISBN 978-80-87142-51-6. [cit. 2024-02-16].

²⁹ KOTKOVÁ, Petra. Změna pohlaví v českém právním řádu. *Právní rozhledy.* Nakladatelství C.H. Beck, 2021, roč. 29, č. 7, s. 255. ISSN 1210-6410.

³⁰ HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 131-132. ISBN 978-80-7380-525-8.

byla přidána možnost změny jména a příjmení na neutrální při podání odborného potvrzení o zahájení tranzice – tedy bez nutnosti podstoupení sterilizace (jak by tomu muselo být při změně ženského jména na mužské a vice versa, viz výše).³¹ Jedná se o jakýsi domnělý kompromis českého práva. To ale nemění nic na tom, že trans lidé identifikující se jako opačné psychické pohlaví, si stále budou přát mít jméno tomu odpovídající.

NOZ dále stanoví:

„(2) Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo registrované partnerství však zaniká. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu; soud rozhodne, a to i bez návrhu, jak bude každý z rodičů napříště o společné dítě pečovat.“³²

Zákon zde popisuje dopad změny pohlaví na osobní, majetkový a rodinný stav člověka. V rámci zachování pojetí tradičního manželství jako svazku mezi mužem a ženou změnou pohlaví zaniká manželství a registrované partnerství. Cílem úpravy je také zabránění stavu, kdy by spolu po změně pohlaví mohly v manželství žít dvě osoby stejného pohlaví.³³ To vyvolává problém v situaci, ve které manželé chtějí setrvat ve stavu manželském. Z daného odstavce lze také vyčíst, že důsledky zániku manželství z důvodu změny pohlaví mají stejné následky jako rozvod. Při rozhodování o péči dítěte soud zvažuje nejlepší zájem dítěte a definuje, jak bude každý z rodičů péči vykonávat, popřípadě schválí jejich dohodu. Zákon se naopak nedotýká majetkových a osobních vztahů, které zůstávají neměnné (příbuzenské stavy zůstávají nedotčeny).

---

³¹ Zákon 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů § 72. Online. [cit. 2024-02-18].

³² Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník § 29. Online. [cit. 2024-02-16].

³³ BARŠOVÁ, Andrea. Skalpel a duše. Ke změně pohlaví podle nového občanského zákoníku. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1, s. 3. ISSN 1804-8137. [cit. 2024-02-16].

V I. hlavě dílu 2 NOZ v § 2 stojí, že každé ustanovení soukromého práva musí odpovídat Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“). Myslím si, že zde česká úprava v rámci nucené změny pohlaví některým právům a svobodám neodpovídá. Například právu na ochranu zdraví zakotveném v LZPS v čl. 31.³⁴ Vynucená změna pohlaví může být mnohdy riziková či může vyvolat další psychické potíže u trans lidí (navíc je pro transgender dle ZSZS osoby nevratná).

2.1.1.1 Rozsudky ESLP

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) založen roku 1959 je specializovaný mezinárodní soud, který má pravomoc rozhodovat o tom, zda některý ze smluvních států porušil Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva o lidských právech“). Členské státy jsou zavázány se dle Evropské úmluvy o lidských právech řídit a přizpůsobit dle ní judikaturu. Také by měli přihlížet na vývoj rozsudků ESLP, který bere v potaz evolutivní a dynamický vývoj společnosti; dle toho v Evropské úmluvě o lidských právech moderně aplikuje určitá lidská práva na nové společenské jevy; z této úmluvy svou praxí soud tak vytvořil živoucí nástroj.³⁵ Takovýto inovativní přístup lze zpozorovat i u rozsudků týkající se transgender osob a změny jejich pohlaví. Rozsudky se týkají především čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života) a 12 (právo uzavřít manželství) Evropské úmluvy o lidských právech.

Přesto, že byl zprvu soud zdrženlivý při rozhodování v otázkách týkajících se transgender osob, postupně došlo k jeho větší otevřenosti ve prospěch této komunity, pochopení soukromého života jako prostoru seberealizace a autonomie každého člověka a zaměření se na sociální pohlaví jednotlivců.

Jako jeden z prvních příkladů, který se týkal práv trans osob a kdy byl soud stále poměrně uzavřený v otázce změny pohlaví transgender osob a prosazoval v nich spíše restriktivní postup, lze uvést rozsudek ESLP ze dne 17. 10. 1986, č.

---

³⁴ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod čl. 31. Online. [cit. 2024-02-18].

³⁵ MALÍŘ, Jan a DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 15-22. ISBN 978-80-7552-224-5.

9532/81 ve věci **Rees proti Spojenému Království**, kde pan Rees (již operovaný transsexuál, FTM) požadoval úřední změnu dokumentů. Bylo namítáno porušení čl. 8 a 12. Stěžovatel zejména uvedl nesnáze spojené s důsledky neuznání jeho pohlavní identity v běžném životě spojené s vedením jeho identity v dokumentech jako ženské. Stížnost ale byla soudem zamítnuta. ESLP odkazoval na široký prostor pro uvážení států, protože mezi nimi nepanuje na toto téma jednotná shoda v praxi. Avšak doplnil, že otázka trans osob je důležitá a vyzívá státy, aby se řídily aktuálním vývojem dané problematiky.³⁶

Velmi podstatný rozsudek vydal ESLP dne 11. 2. 2002. Jednalo se o rozsudek **Goodwin proti spojenému království** s č. stížnosti 28957/95. Paní Christine Goodwin podstoupila operativní změnu pohlaví v r. 1990. Již několik let před tím jí byla stanovena diagnóza transsexuality. Paní Goodwin nastoupila do nového povolání, kde po ní vedení požadovalo číslo sociální pojistky, což by znamenalo zjištění jejího biologického pohlaví a možné obtěžování. A tak se i nakonec stalo. Stěžovatelka uvedla, že podobné potíže zažívala v předchozím povolání. Poukázala na fakt, že si musela často volit mezi předložením rodného listu a zřeknutí se určitých výhod. Ve stížnosti uvedla porušení čl. 8, 12, 13 a 14 Evropské úmluvy o lidských právech.³⁷

Soud rozhodl ve prospěch stěžovatelky v rámci porušení čl. 8, přičemž konstatoval, že: *„pokud stát povoluje léčbu a chirurgický zákrok, jež umožňují úlevu v osobní situaci transsexuální osoby, financuje všechny nebo část operací a zachází tak daleko, že vydává souhlas s umělým oplodněním ženy žijící s transsexuálem..., pak se zdá nelogickým, když odmítá uznat právní implikace výsledku, k němuž tato léčba vede.“*³⁸ Zde nastal absolutní převrat v problematice transsexuálních osob. Soud poprvé uznal, že znemožnění právní změny pohlaví po podstoupení operativní změny pohlaví znamená porušení práva na

---

³⁶ KOTKOVÁ, Petra. Česká právní úprava změny pohlaví ve světle evropských lidskoprávních standardů. *Právník*. 2021, roč. 160, č. 12, s 1076. ISSN 0231-6625.

³⁷ Christine Goodwin proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. 2. 2002 ve věci č. 28957/95. Online. [cit. 2024-02-22].

³⁸ Christine Goodwin proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. 2. 2002 ve věci č. 28957/95, bod 78. Online. [cit. 2024-02-22].

respektování soukromého života.³⁹ ESLP také připustil, že dle nepopíratelných mezinárodních údajů dochází k stále většímu respektování a společenskému přijímání transsexuálů a především k právnímu uznávání jejich identity.⁴⁰

Dále se ESLP zabýval právem uzavřít manželství, které úzce souvisí s právem na soukromý život. Zde poskytl ESLP širokou interpretaci čl. 12. Soud zhodnotil, že i když čl. 12 mluví o manželství jako svazku mezi mužem a ženou, není nutné určovat pohlaví dle biologických prvků. Znamená to tedy, že se stěžovatelé mohou domáhat práva na manželství, i když nechtějí, nebo nemohou založit rodinu. A tak soud připustil i porušení daného článku Evropské úmluvy o lidských právech.⁴¹

Další rozsudek, který se týkal čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech, představuje rozsudek ze dne 10. března 2015 ve věci č. 14793/08 – **Y. Y. proti Turecku**. Pro úřední změnu pohlaví je dle tureckého občanského zákoníku potřeba souhlasu soudu k operaci změny pohlaví a dále souhlasu se zapsáním do matriky. Soud v tomto případě zkoumal podmínky na přístup k operaci změny pohlaví – konkrétněji zda mezi podmínky lze zařadit trvalou neplodnost. Tento rozsudek je klíčový v tom, že do jeho vydání se soud zabýval pouze případy, ve kterých už k operativní změně pohlaví došlo.⁴²

Pan Y. Y. (FTM) se již od útlého dětství považoval za muže a navštěvoval psychologa. Jeho nesoulad biologického a psychického pohlaví mu přinášel spoustu psychických potíží. Jeho přáním byla změna biologického pohlaví. Také podstoupil konzultaci s několika doktory, kteří jednoznačně operaci doporučovali. Stěžovateli byla v tomto případě zamítnuta operativní změna pohlaví, jelikož nesplňoval podmínku souhlasu k takovéto operaci, která byla podmíněna sterilizací.⁴³

---

³⁹ KONÚPKA, Petr a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: praktický průvodce*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2022, s. 142-143. ISBN 978-80-7630-024-8.

⁴⁰ Christine Goodwin proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. 2. 2002 ve věci č. 28957/95, bod 85. Online. [cit. 2024-02-22].

⁴¹ MALÍŘ, Jan a DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 166. ISBN 978-80-7552-224-5.

⁴² Y. Y. proti Turecku, rozsudek senátu ESLP ze dne 10. 3. 2015 ve věci č. 14793/08. Online. [cit. 2024-02-22].

⁴³ Tamtéž

Porušováním článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech v rámci transgender jedinců se soud již několikrát věnoval a došel k závěru, že tento článek v sobě nese právo na respekt a rozvoj morální i fyzické integrity (viz výše zmíněný rozsudek velkého senátu Christine Goodwin proti Spojenému království, č. 28957/95 ze dne 11. července 2002, bod 90.). Právě tento respekt k integritě člověka dle soudu vylučuje, aby stěžovatel byl nucen k podstoupení daného zákroku. Soud rozhodl, že stát odmítáním přístupu k operativní změně pohlaví porušil stěžovatelovo právo na respektování soukromého života zakořeněném ve čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech.⁴⁴

Podstatné mi v tomto rozsudku také přijde stanovisko ESLP, které namítá: „...že v některých členských státech došlo v poslední době ke zrušení požadavku neplodnosti či sterilizace jako podmínky pro právní uznání změny pohlaví.“⁴⁵

Rok 2017 se nesl ve znamení velkého převratu významného pro transgender komunitu. ESLP v tento rok totiž vydal klíčový rozsudek, a to rozsudek ze dne 6. dubna 2017 ve věci č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13 – **A. P., Garçon a Nicot proti Francii**. V tomto případě se opět jednalo o posouzení, zda došlo k porušení čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech. Tři stěžovatelky, transgender ženy (MTF) se již od dětství identifikovali s ženským pohlavím. Z tohoto důvodu podaly v dospělosti požadavek na úřední změnu jejich pohlaví. Pro změnu pohlaví v době podání žádosti bylo ve Francii zapotřebí prokázat poruchu genderové identity a podstoupit nevratnou změnu vzhledu (sterilizaci, nebo léčbu, která velmi pravděpodobně způsobuje sterilitu). První stěžovatelka A. P. podala lékařské zprávy dle ní potvrzující obě podmínky. I přesto je soud neuznal a chtěl, aby stěžovatelka podstoupila přezkumná vyšetření, což bylo z její strany odmítnuto. Druhá ani třetí stěžovatelka (Garçon a Nicot) nedodaly potvrzení o nevratné změně pohlaví a prohlásily, že je takováto podmínka v rozporu s článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech. Paní Nicot dále namítala, že proti lidským právům je také podmínka potvrzení transsexuální poruchy, kterou z tohoto důvodu nedodala. Jak vyplývá z výše uvedeného, všem stěžovatelkám byla jejich žádost

---

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ Y. Y. proti Turecku, rozsudek senátu ESLP ze dne 10. 3. 2015 ve věci č. 14793/08, bod 111. Online. [cit. 2024-02-22].

na úřední změnu pohlaví na vnitrostátní úrovni z uvedených důvodů zamítnuta a dále na základě podání stížnosti řešena ESLP v rámci namítnutí porušení čl. 3, 8 a 14.⁴⁶

ESLP při rozhodnutí přihlížel k tomu, že podmínka sterilizace byla ve Francii spolu s více státy již zrušena a že další státy opuštění od tohoto zákroku seriózně zvažovaly. Také zdůraznil, že podmínka nevratné změny pohlaví přímo zasahuje do tělesné integrity a autonomie člověka. Soud v rozhodnutí dále konstatoval, že dochází k narušení rovnováhy mezi zájmem veřejným a zájmem jednotlivců a staví je před rozhodnutí – buďto podstoupí sterilizaci, nebo zákrok, který velmi pravděpodobně ke sterilitě povede – proti jejich vůli, čímž se vzdávají určité části práva na soukromí život spolu s právem na tělesnou integritu, nebo se vzdají právního uznání své genderové identity, tudíž výkonu stejného práva. Soud na základě těchto stanovisek rozhodl, že podmínka operace a sterilizace znamená porušení čl. 8.⁴⁷

Dále soud neshledal stížnost první stěžovatelky týkající se podstoupení léčebného vyšetření a stížnost třetí stěžovatelky týkající se potvrzení poruchy pohlavní identity v rozporu s čl. 8 zmiňované úmluvy. Stížnost byla v tomto ohledu zamítnuta.⁴⁸

V tomto případě lze jasně vidět, že soud opravdu pracuje s Evropskou úmluvou o lidských právech jako s „živoucím nástrojem“ a přizpůsobuje svá rozhodnutí vývoji společenských tendencí, vývoji vědy a společenskému konsenzu; a tudíž odmítá podmínku nucené sterilizace jako podmínku úřední změny pohlaví.

Co se týče české judikatury, ta je dle mého názoru pozadu v reflektování rozsudků ESLP v rámci trans osob. Avšak, jak jsem již v práci zmínila, je připravená novela NOZ, kde by úřední změna pohlaví nebyla podmíněná sterilizací (viz podkapitola 2.1.1 Občanský zákoník). Ta je ale stále i po několika letech v nedohlednu, a tak je česká právní úprava stále v rozporu s judikaturou

---

⁴⁶ A. P., Garçon a Nicot proti Francii, rozsudek senátu ESLP ze dne 6. 4. 2017 ve věci č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13. Online. [cit. 2024-02-22].

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

ESLP (tím pádem Evropskou úmluvou o lidských právech), jelikož nerespektuje předešlá rozhodnutí soudu, kde bylo jednoznačně stanoveno, že podmínka sterilizace k úřední změně pohlaví znamená porušení práva na soukromý život a tělesnou integritu člověka.

2.1.2 Zákon o specifických zdravotních službách

Změnu pohlaví upravuje další, již zmíněný, podstatný zákon, a to ZSZS. Změnou pohlaví se dle § 22 rozumí provedení chirurgického zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce. Na rozdíl od NOZ zde absentuje požadavek „přeměny pohlavních orgánů“. Zákon podává definici transsexuálního pacienta jako osoby, u níž nastává trvalý nesoulad mezi tělesným a psychickým pohlavím. Právní úprava stanovuje, komu je možno změnu pohlaví provést. Může se jednat o osobu s jednoznačně stanovenou poruchou sexuální identifikace a prokázanou schopností žít v roli opačného pohlaví. Nadále se nesmí nacházet ve svazku manželském či registrovaném partnerství uzavřeném v cizině. Popřípadě dokáže jejich zaniknutí. Chirurgický zákrok lze provést pouze osobě starší osmnácti let. Způsobilá osoba musí podat žádost a obdržet kladné stanovisko odborné komise.⁴⁹

Dle zákona zákrok může být proveden i na pacientovi s omezenou svéprávností v případě podání žádosti opatrovníkem, kladného stanoviska odborné komise a schválení soudu.⁵⁰

V § 22 úprava dále popisuje složení odborné komise a její postup před samotným započtením chirurgické změny pohlaví. Odborná komise se skládá ze sedmi odborníků s určitými specializacemi.⁵¹ Důraz bych určitě kladla na to, aby členové komise dostatečně rozuměli transgender problematice a tomu, čím si tito lidé prochází a měli pro ně pochopení.

---

⁴⁹ Zákon 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách § 21-23. Online. [cit. 2024-02-18].

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Tamtéž

2.1.2.1 Proces změny pohlaví

Proces změny pohlaví je komplexní a vleklou záležitostí, která se skládá z podstoupení několika kroků vázajících se na určitá pravidla. Dříve byl používán plán Sexuologického ústavu 1. LF a VFN s přísnými pravidly a s dobou trvání pěti let. Dnes se již v praxi přiklání k individuálnějšímu přístupu a zmíněný starší postup se používá pouze jako vodítko pro terapeutický postup při tranzici. Cílem procesu změny pohlaví je celková fyzická, sociální a psychická přeměna člověka na odpovídající opačné pohlaví. Proces tranzice lze dle osvědčeného modelu rozdělit do šesti postupů, které se mohou časově překrývat: diagnostika, rozhodovací proces, Real life test (dále jen „RLT“), hormonální terapie a pooperační období.⁵²

První krok tranzice představuje **diagnostika**. V této počáteční fázi daný sexuolog posuzuje, zda pacienta lze zařadit mezi transsexuální jedince. Diagnóza transsexuality je popsána pod kódem F64.0 v MKN-10 (viz výše). Délka diagnostické fáze se nedá zcela odhadnout. Každý člověk je jiný a záleží na něm, jestli má svou identitu jasnou, nebo se naopak v sobě vůbec nevyzná. Mezi nezbytné vyšetření patří např. diagnosticky orientovaný rozhovor nebo psychologické vyšetření⁵³

Po definitivním určení diagnózy nastává **rozhodovací fáze**, kde sexuolog poskytuje konzultaci o dalších možnostech terapie; je povinen informovat o výhodách a nevýhodách této léčby a co nejméně zasahovat do rozhodování pacienta.⁵⁴

RLT představuje pro pacienta velký životní test. Zkouší žít ve své nové pohlavní roli. Pacient získává novou zkušenost a zároveň si ověřuje správnost svého rozhodnutí. Sexuoložka H. Fifková uvádí, že je důležitá reakce okolí a následná pacientova představa jeho akceptace mezi lidmi.⁵⁵

---

⁵² FIFKOVÁ, Hana; WEISS, Petr; PROCHÁZKA, Ivo; COHEN-KETTENIS, Peggy; PFÄFFLIN, Friedemann et al. Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008, s. 77. ISBN 978-80-247-1696-1.

⁵³ Tamtéž, s. 78.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

Pro zahájení **hormonální terapie** by měl mít pacient dostatečně dlouho zkušenost s žitím v dané roli (alespoň několik měsíců). Hormonální léčba se zahájí po souhlasu klienta a následném somatickém vyšetření. Dochází při ní ke změně fyzické konstrukce a dalším změnám zevnějšku (nárůst ochlupení, změna hlasu atp.). Důležitá je i informace o různých lékařských a medicínských službách k dosažení změny zevnějšku. Závěrečnou fází dle ZSZS je změna pohlaví chirurgickým zákrokem. O ní lze zažádat odbornou komisi po jednom roku RLT a déle než roku probíhající hormonální terapii pacientem starším osmnácti let.⁵⁶

V tzv. **pooperačním období**, které je konečnou fází tranzice, dochází ke změně úřední identity. Tomu předchází dle § 23 odst. 2 ZSZS vydání poskytovatelem o provedení změny pohlaví potvrzení, které je k úřední změně potřeba.⁵⁷

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 80.

⁵⁷ Tamtéž, s. 81.

3 Zákon o Policii ČR

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o Policii ČR“) určuje organizaci Policie ČR a vymezuje a konkretizuje úkoly policie při zajišťování bezpečnosti. Explicitně o transgender osobách v zákonu o Policii ČR nic nenajdeme.⁵⁸ Nicméně lze vyvodit, že se některá ustanovení přece jenom transgender osob a jejich identity týkají. Jak již z názvu bakalářské práce vyplývá, zaměřím se na část zákona, který se zabývá prohlídkou osob a konkrétně ji aplikuji na transgender jedince. Oprávnění policistů mají velký rozsah, mnohdy zasahují do základních lidských práv a svobod. Mezi policií obecně nepanuje příliš velké pochopení pro transgender komunitu a často dochází v průběhu prohlídky ke kontroverzním situacím.

Hlavní otázkou zůstává, jak by policie měla k takovýmto prohlídkám přistupovat, podle čeho by se měla policie řídit, zda je její postup přiměřený a zda by jednání policistů obstálo u ESLP.

3.1.1 Prohlídka osoby

Úpravy v zákoně o Policii ČR vymezující prohlídku osoby mají především bezpečnostní a preventivní charakter; snaží se předejít ohrožení osob a nalézt a zajistit nebezpečné předměty nebo zbraně. Cílem prohlídky je tedy zamezit nebezpečným situacím či rizikům, která nesnesou odkladu. Osoba, na níž je prohlídka vykonávána, je povinna na základě zákonného důvodu tuto prohlídku strpět. Jestliže osoba nebude spolupracovat a bude vyvíjet odpor, policie má dle § 52 zákona o Policii ČR nárok na použití donucovacích prostředků.⁵⁹ Kdežto osobní prohlídka podle trestního řádu představuje spíše procesní úkon s cílem potvrdit důvodné podezření, že osoba u sebe přechovává věc důležitou pro trestní řízení.⁶⁰

---

⁵⁸ Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Online. [cit. 2024-02-20].

⁵⁹ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policíí*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 177-178. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁶⁰ MATES, Pavel; SLABÝ, Antonín; ŠKODA, Jindřich; ŠMERDA, Radek; VAVERA, František et al. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023, s. 394. ISBN 978-80-7380-917-1.

Prohlídka osoby před vstupem do policejní cely, se kterou je spojen největší zásah do integrity jednotlivce, patří v zákonu o Policii ČR pod hlavu V – omezení osobní svobody. I když policisté do osobní svobody zasahovat mohou, jejich pravomoci jsou omezeny lidskými právy prohlížené osoby, typem situace a zásadami vymezenými v daném zákoně. Klíčovou zásadou, kterou policisté musí dodržovat při výkonu prohlídky osoby, je přiměřenost postupu. Tato zásada musí být obecně respektována při veškeré činnosti policie. Vzhledem k možnosti policie zasáhnout do osobní sféry osob, musí dbát, aby v důsledku její činnosti nikomu nevznikla bezdůvodná újma. Ta stejná zásada platí i pro rozhodnutí úkon neprovést. K dosažení sledovaného účelu je zapotřebí zvolit co nejmenší zásah do práv dotčených osob.⁶¹

Zákon o Policii ČR stanoví možnost provedení prohlídky hned v několika paragrafech v závislosti na tom, na jakých specifických místech bude provedena:

- paragraf 29 zákona o Policii ČR umožňuje prohlídku osoby před umístěním do cely. Policista má právo zkontrolovat, zda osoba neskrývá zbraň nebo jinou nebezpečnou věc způsobilou ohrozit život nebo zdraví.
- Jestliže se policista potřebuje přesvědčit, že osoba u sebe nemá zbraň (v případě omezení svobody, kladení odporu, směřovanému zákroku proti osobě) nebo ji chce zbraň odebrat, je tak oprávněn učinit dle § 35 odst. 2
- Prohlídku osoby v prostředku hromadné dopravy za účelem nalezení věci, která by mohla být použita k ohrožení bezpečnosti prostředku a osob v něm, lze provést podle § 42 odst. 5.
- dle § 48 odst. 4 písm. e) zákon opravňuje policistu k prohlídce vstupující nebo vystupující osoby, jestliže zajišťuje bezpečnost chráněného objektu nebo prostoru
- Dle § 49 odst. 3 písm. a) a odst. 4 je policista oprávněn provést prohlídku osoby z důvodu zajištění bezpečnosti určených osob nebo osob

---

⁶¹ ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 14. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

krátkodobě ochraňovaných. Nebo prohlídku může provést, když daná osoba na výzvu neopustí prostor či hrozí nebezpečí z prodlení.^{62,63}

Způsob, kterým má být prohlídka provedena je určena v § 111 písm. c) zákona o Policii ČR:

„...prohlídce osoby, rozumí se tím prohlídka fyzické osoby prováděná osobou stejného pohlaví, a to včetně prohlídky oděvních svršků osoby a věcí, které má tato osoba u sebe v době prohlídky,

- 1. s využitím přímých fyzických kontaktů, nebo*
- 2. je-li to nezbytné, přímým pozorováním odhaleného těla této osoby, při kterém je policista oprávněn vyzvat osobu k provedení pohybu sloužícího k odhalení zbraně nebo jiné věci způsobilé ohrozit život nebo zdraví, ...“⁶⁴*

Prohlídku lze podle zákona tedy provést dvěma způsoby, a to přímým fyzickým kontaktem (v praxi jde o „osahání“) nebo, je-li to nutné, pozorováním odhaleného těla; případně lze osobu vyzvat k učinění pohybu potencionálně odhalujícím nebezpečnou věc či zbraň. Pozorování odhaleného těla musí příslušný policista provádět bez fyzického kontaktu. Dále prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví. Dle novelizace provedené zákonem 418/2021 Sb. bylo ustanovení novelizováno; byla zdůrazněna subsidiární povaha prohlídky odhaleného těla a pro ujasnění práva přidáno stanovisko o výzvě provedení pohybu.⁶⁵

Pro účel této bakalářské práce je důležitým ustanovením to, které stanoví, že prohlídku dané osoby provádí osoba stejného pohlaví. V praxi totiž nedochází vždy k naplnění této podmínky, což může znamenat nepřiměřený zásah do osobní integrity a porušení principu zachování důstojnosti. Jeden z autorů komentáře zákona o Policii ČR Miroslav Šteinbach konstatuje, že tento požadavek lze považovat za zbytečný a pohlaví jako okolnost by zde mělo představovat

---

⁶² Tamtéž, s. 49-99.

⁶³ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policíí*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 177. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁶⁴ Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky § 111. Online. [cit. 2024-02-26].

⁶⁵ MATES, Pavel; SLABÝ, Antonín; ŠKODA, Jindřich; ŠMERDA, Radek; VAVERA, František et al. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023, s. 394. ISBN 978-80-7380-917-1.

irelevantní prvek.⁶⁶ S tímto stanoviskem bych si dovolila nesouhlasit. V zákoně je jasně fakticky dáno, že prohlídka je prováděna osobou stejného pohlaví. Kdyby tomu tak nebylo, došlo by k nepřiměřenému zásahu do důstojnosti prohlížené osoby a zároveň by nastal rozpor s judikaturou ESLP.⁶⁷ Ale kdyby šlo o krajní nouzi nebo nutnou obranu, tento požadavek by samozřejmě nemusel být splněn.⁶⁸

Transgender osobám tento zákon není nějak přizpůsobený. V jejich případě ale můžeme přihlížet k ustanovení zmíněném výše: „prohlídka je prováděna osobou stejného pohlaví“. Pro transgender osoby dané stanovisko dle zákona v tomto ohledu platí pouze, když mají úředně změněné jméno, rodné číslo atd, čemuž musí předcházet operativní změna pohlaví. Tato podmínka je vymezena v NOZ. I tyto jedinci však nemusejí mít pro policisty přesvědčivé fyzické znaky pohlaví uvedeného v jejich občanském průkazu a můžou zažít ze strany policistů diskriminaci a ponižování. Avšak v této situaci se nacházejí především ti, co pro úřední změnu pohlaví nemohou či nechtějí podstupovat operaci (jejich fyzický vzhled a pohlaví tak tedy neodpovídají jejich psychickému pohlaví). Daná problematika transgender osob vzbuzuje otázky, na které bych chtěla v praktické části této práce odpovědět: jak k nim v případě prohlídky mají policisté přistupovat? Tkví řešení tohoto problému přímo u výkladu zákona, které učiní samotná policie? Měl by se policista řídit instinktem a dle komunikace s osobou; měl by postupovat striktně dle dikce zákona, i když to bude proti přání osoby a bude jí to viditelně „proti srsti“; je problém přímo u kořenu věci – tedy v zákoně? Další neméně komplikovanou otázkou jsou i transgender osoby, které neinklinují ani k jednomu ze dvou pohlaví (tzv. fluidní osoby).

Provedením prohlídky osoby se střetává právo na nedotknutelnost dle čl. 7 LZPS základních práv a dle čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech právo na

---

⁶⁶ ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 260. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

⁶⁷ Valašinas proti Litvě, rozsudek ESLP dne 24. července 2001 ve věci č. 44558/98. Online. [cit. 2024-02-27].

⁶⁸ Stanovisko Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, Analyticko legislativního odboru Policejního prezidia a ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia k některým otázkám týkající se aplikace právní úpravy donucovacích prostředků, s. 3-9 Praha, z 19. 10. 2010. Č.j.: MV-96415-2/OBP-P-2010. Online. [cit. 2024-02-27].

soukromí s právem na život a zdraví policistů i prohlížených osob dle čl. 2 této úmluvy. Podle ESLP nemusí být v rozporu s Evropskou úmluvou o lidských právech prohlídka provedená adekvátním způsobem, který nevede k ponížení, respektuje lidskou důstojnost a je podložený legitimním cílem. Nicméně tam, kde prohlídka překročila danou hranici, přichází v úvahu porušení čl. 8 a čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech.⁶⁹

Prohlídku osoby a dotčená práva upravuje v průběhu let ESLP ve svých rozsudcích a upřesňuje tak, jaký postup je nebo není vhodný a jaká práva mohou a nesmí být v rámci osobní prohlídky porušena. Rozsudkem porušujícím čl. 3 a 8 soud označil např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 12350/04 ze dne 26. září 2006 ve věci Wainwright proti Spojenému království. Šlo tehdy o matku a duševně postiženého syna, kteří přišli do vězení navštívit syna stěžovatelky a nevlastního bratra stěžovatele, který údajně pašoval do vězení drogy a následně je i užíval. Z těchto důvodů bylo vydáno nařízení ředitele věznice, že se návštěvy musí podrobit osobní prohlídce, o čemž stěžovatelé nevěděli. Stěžovatelé byli zavedeni do odlehlejší části vězení, kde je policisté rozdělili a z důvodu podezření pašování drog ohlásili, že vykonají tělesnou prohlídku a budou-li odmítat, návštěva jejich příbuzného jim nebude umožněna. Následně byli zavedeni do rozdělených místností, kde prohlídka dozorci a dozorkyněmi proběhla. Souhlas o provedení prohlídky byl podán stěžovatelům až po samé prohlídce, kdežto stěžovatel vysvětlil, že formuláři nerozumí. I tak ho dozorci slovně dohnali k podepsání. Oba stěžovatelé museli odhalit vrchní i spodní část těla a podrobit se na výzvu dozorců fyzické prohlídce pohlavních částí těla (u stěžovatele došlo k penetraci). V případě stěžovatelky dozorkyně bezdůvodně opakovaly prohlídku vrchní části těla pozorováním. Také hrozilo, že jí někdo z okna z venku mohl zahlédnout nahou. Oba stěžovatelé byli po této zkušenosti otřeseni a rozrušeni. U matky i syna toto vyvolalo psychické potíže, především stěžovatel trpěl posttraumatickou stresovou poruchou (PTSD).⁷⁰

---

⁶⁹ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policií*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 179. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁷⁰ Wainwright proti Spojenému království, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 9. 2006 ve věci č. 12350/04. Online. [cit. 2024-02-27].

Soud došel k závěru, že zde došlo k porušení čl. 8. Prohlídka totiž nebyla soudem považována za „nezbytnou v demokratické společnosti“ ve smyslu čl. 8 odst. 2. Nicméně nepřiznal porušení čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech, jelikož při prohlídce nedošlo k žádným protestům a dozorcí dle soudu postupovali v dobré víře a z jejich strany došlo pouze k nedbalosti.⁷¹

V dalším rozsudku ESLP ze dne 24. července 2001 ve věci Valašinas proti Litvě, č. 44558/98 stěžovatel namítal porušení čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech. Stěžovatel vykonával trest odnětí svobody za krádež, držení a prodej střelných zbraní. V průběhu sedmi let byl umístován do různých sektorů věznice, mezi které patřila i oddělená segregační jednotka. Stěžovatel namítal, že způsob, kterým s ním zacházeli a podmínky ve kterým ho věznili byly nelidské. Také namítal porušení uvedeného článku ve spojitosti s prohlídkou, kterou ve věznici podstoupil.⁷²

Co se týče nelidských podmínek ve vězení, soud neshledal situaci, ve které byl pan Valašinas uvězněn, v rozporu s čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech, jelikož podmínky dle soudu nedosáhli potřebného minima závažnosti, které by se rovnalo ponižujícímu ve smyslu čl. 3. U další stížnosti ve smyslu porušení čl. 3 šlo o prohlídku ve vězení, kde se byl stěžovatel nucen vysvléknout do naha v přítomnosti ženy (příslušnice vězeňské služby); poté stěžovateli příslušníci vězeňské služby ohmatali pohlavní orgány holýma rukama. Soud zhodnotil, že tělesná prohlídka představovala ponižující zacházením ve smyslu čl. 3.⁷³

Z daných stížností a rozsudků vyplývá, že prohlídky osob balancují na hranici mezi nezbytným a zákonným zasažením do soukromí osob a nepřiměřeným a pokořujícím zásahem do integrity osob. Prohlídka tedy může být za určitých podmínek v rozporu s čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech; především v případě špatného, nelidského a ponižujícího zacházení. Nelidské a ponižující chování soud z této úmluvy interpretuje jako špatné zacházení, které obvykle zahrnuje intenzivní fyzické a duševní utrpení. Avšak i když tyto aspekty nejsou

---

⁷¹ Tamtéž

⁷² Valašinas proti Litvě, rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 7. 2001 ve věci č. 44558/98. Online. [cit. 2024-02-27].

⁷³ Tamtéž

přítomny, stále může zacházení policejních orgánů spadat pod ponižující zacházení a porušovat čl. 3 dané úmluvy; a to v případě vystavování jedince v rámci prohlídky úzkosti, ponižujícím situacím nebo strádání (může stačit, že jedinec je ponížěn jen ve svých vlastních očích), které mají větší intenzitu než nevyhnutelná úroveň utrpení spjatá se zbavením svobody.⁷⁴ Prohlídka by měla být provedena v souladu s výkladem ESLP – zákrok musí být přiměřený, musí mít legitimní důvod, musí maximálně respektovat lidskou důstojnost. Konkrétně prohlídka odporuje čl. 3 a 8 v případě, kdy:

- je prováděna osobou opačného pohlaví
- orgány prohlížené osoby jsou vystaveny dotekům holýma rukama
- probíhá před více příslušníky policejních orgánů, kteří zesměšňují osobu a hrubě se k ní chovají
- lze vidět do místnosti, kde prohlídka probíhá
- není dokázána návaznost na zachování bezpečnosti nebo předcházení výtržnostem a zločinnosti⁷⁵

Zde je tedy zřejmé, že ESLP nepřipouští prohlídku osobou opačného pohlaví, stejně tak, jak uvádí zákon o Policii ČR. Co se týče transgender osob, policie by měla při těchto prohlídkách brát ohled na rozsudky ESLP.

Prohlídka osoby se v ČR odvíjí od toho, že zákon počítá jen s pojmem muž a žena. Policista se při prohlídce transgender osob může orientovat podle občanského průkazu nebo podle registru obyvatel, kde je uvedeno biologické pohlaví osoby. Abychom tedy odpověděli na otázku, jak má policista v takovémto případě postupovat, je nutno říci, že každý policista musí ctít zákon. A tak by tedy v tomto případě měla policie přistupovat k prohlídce osob a určení ženského nebo mužského policisty, který bude prohlížet osobu, dle informací v registru obyvatel. Informace o biologickém pohlaví uvedeném v dokladech a registru obyvatel se v případě transgender osob v České republice odvíjí od ustanovení NOZ, dle

---

⁷⁴ KONŮPKA, Petr a a kol. Evropská úmluva o lidských právech: praktický průvodce. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2022, s. 223. ISBN 978-80-7630-024-8.

⁷⁵ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policií*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 179-180. ISBN 978-80-908139-3-9.

kterého musí podstoupit operaci pro úřední změnu pohlaví (tuto operaci mnoho transgender osob nechce nebo nemůže podstoupit). Policie by měla brát ohled na rozsudky ESLP, který rozšiřuje okruh chráněných práv obsažených v Evropské úmluvě o lidských právech, která je mimochodem součástí ústavního pořádku.⁷⁶ Sterilizace v nynější době oponuje judikatuře ESLP (viz např. A. P., Garcon a Nicot proti Francii, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek senátu ze dne 6. dubna 2017). Aby tedy prohlídka byla v souladu s judikaturou ESLP, je nezbytné, i když pohlaví osoby není úředně změněno, aby policie brala ohled na identitu transgender osob a při prohlídkách k ní přihlížela. Nicméně toto je jedno z možných řešení, jak k problematice prohlídek transgender osob přistupovat. Tuto myšlenku spolu s více řešeními, které jsem již nastínila v této kapitole, rozvedu v kapitole číslo čtyři.

3.1.2 Prohlídka před umístěním osoby do cely

Policista má právo ze zákonných důvodů omezit osobní svobodu osoby a dále ji umístit do cely. Tento způsob omezení osobní svobody chrání veřejnost, cizí majetek nebo osobu samotnou před poškozením. Policista má dále pravomoc dle § 29 odst. 1 zákona o Policii ČR provést prohlídku vždy před uložením osoby do cely za účelem zajistit bezpečnost ostatních osob – ochránit jejich zdraví a život (policistů, přítomných osob, vězňů). Tato prohlídka může být provedena dle způsobů vyjmenovaných v § 111 písm. c) zákona o Policii ČR (viz výše). Policista může použít přiměřených donucovacích prostředků a musí zvolit přiměřený postup. Policie je omezena povinností respektovat práva obsažená v Evropské úmluvě o lidských právech.⁷⁷

Prohlídku lze provést prohmatáním, přímým pozorováním odhaleného těla, a jen ve výjimečných situacích vyžádáním pohybu odhalené osoby (např. při důvodném podezření osoby ze skrývání zbraně v útrokách těla). V praxi dochází nejenom k prohmatání, ale i k prohlídce odhaleného těla svlečeného do spodního

---

⁷⁶ KONŮPKA, Petr a kol. Evropská úmluva o lidských právech: praktický průvodce. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2022, s. 28. ISBN 978-80-7630-024-8.

⁷⁷ ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 49. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

prádla, jelikož pouze prohmatáním nelze odhalit všechny potenciálně nebezpečné věci (žiletky, návykové látky, nakažlivé nemoci).⁷⁸

Policista sám musí na základě individuálního zhodnocení posoudit, jakou metodu použít; zda je nebo není dostačující. Nicméně ESLP ve svých rozsudcích dochází k názoru, že prohlídky musejí být prováděny přiměřeným způsobem (zvážení rizika) a nikoli automaticky a rutinně. Za přiměřenou tedy nelze považovat prohlídku vyslečené osoby vyzvané k provedení dřepů a prohlídku pohlavních orgánů bez existence reálného podezření odůvodňující toto jednání.⁷⁹

Zde by se opět problematika týkala provedení prohlídky stejným pohlavím. Jak jsem již zmínila, policie zde tradičně většinou postupuje dle zákona a hledí na úřední pohlaví osoby. V tomto případě by u ESLP neprošlo takové chování, které by mělo transgender osobu ponížit, nebo zesměšnit. Mám na mysli provedení prohlídky nahého těla bez legitimního důvodu, kdy by policista byl jen „zvědavý“ nebo by si chtěl „ověřit“, zda se opravdu jedná o transgender jedince. Ke zneužití situace ovšem může dojít i ze strany prohlížené osoby; kdyby například muž tvrdil, že je transgender ženou a požadoval by prohlídku provedenou policistkou. Opět je nutné, aby policisté k pohlavní identitě osob přihlíželi individuálně. Výslovně znění zákona o Policii ČR, které uvádí, že prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví, lze překlenout výkladem s odkazem na Evropskou úmluvu o lidských právech, která má vyšší právní sílu. Jako pomocný prvek může policistům sloužit vzhled a vystupování osoby, který nabádá, jakým pohlavím se osoba cítí být.

3.1.2.1 Problematika policejních cel

Nad rámec tématu bych stručně chtěla poukázat na problematiku transgender osob ve vězení týkající se jejich umístění do cel a poukázat na další z komplikací, na které u problematiky transgender osob lze narazit.

---

⁷⁸ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policíí*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 181-184. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁷⁹ SVOBODA, Milan. *Důkladné osobní prohlídky. České vězeňství: občasník pro vězeňství a kriminální prevenci*. 2015, č. 2, s. 22. ISSN 1213-9297.

Zákon o policii ČR v § 30 písm. a) říká, že do jedné cely se nesmějí umisťovat osoby stejného pohlaví. Je tomu tak z důvodu jejich vzájemné odlišnosti (fyzické i psychické) a možnosti pohlavního styku.⁸⁰

Přítomnost a potřeba umístění transgender osoby do cely staví policii před rozhodnutí, kam a ke komu transgender jedince přiřadit. Logickým řešením je umístění transgender osoby do samostatné cely. V praxi bohužel může být realita často taková, že cely budou přeplněné, nebo možnost umístění do samostatné cely ani nebude k dispozici. Nakonec dochází k otázce – k osobě jakého pohlaví transgender osobu tedy přiřadit. Přiřadit MTF do cely k osobě mužského pohlaví, přičemž by došlo k zásahu do práv transgender osoby nebo umístit MTF k osobě mužského pohlaví, přičemž by došlo k zásahu do práv osoby, se kterou bude transgender celu sdílet.

Upřímně těžko říci, jak by měla policie postupovat. Zatím nepanuje konsenzus, jaký krok v takovéto situaci provést. Lze zvolit variantu postupu dle nezávazných doporučení mezinárodního rázu. Jedná se především o Yogyakarta principles. Zejména princip č. 9 se věnuje lidem netradiční pohlavní identity a sexuální orientace v případě omezení jejich osobní svobody a stanovuje, že v případě zranitelných osob je vhodné přijmout ochranná či preventivní opatření. Tato opatření by neměla zahrnovat větší omezení jejich práv, než je běžné u ostatních vězňů.⁸¹ Policie by tedy mohla zvolit cestu přihlížení k identitě transgender osoby a přiřadit jí k osobě takového pohlaví, jakým se trans cítí být. Přičemž je podstatné přihlížet na interakci transgender jedince s ostatními, a naopak a obecně na celkovou situaci mezi tímto jedincem a osobou, se kterou celu sdílí. Kdyby došlo ke komplikacím z jedné ze stran, policie by měla podniknout náležité kroky a osobu přemístit.

---

⁸⁰ ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 52. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

⁸¹ SVOBODA, Milan. Problematika transsexuálních osob ve výkonu trestu odnětí svobody. *České vězeňství: čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci*. 2017, č. 4, s. 15. ISSN 1213-9297

3.1.3 Prohlídka cílená na odebrání zbraně

Dle § 35 odst. 2 je policie oprávněna provést prohlídku osoby a odebrat jí zbraň, má-li její osobní svoboda být omezena. To tedy v případě potřeby odstranění hrozícího nebezpečí prostřednictvím zbraně. Tento úkon je zpravidla prováděn prohledáním a uskutečňován přímo na místě zákroku.⁸²

Posouzení, zda se jedná o zbraň nebo zda může být věc jako zbraň užitá záleží na uvážení daného policisty.

K této prohlídce není potřeba důvodného podezření, že osoba má u sebe věc důležitou pro trestní řízení ve smyslu trestního řádu. Zde pouze postačí subjektivní obava policisty.⁸³

3.1.4 Další specifické prohlídky

Tyto prohlídky jsou již uvedeny na začátku této kapitoly. Stručně se tedy jedná o ustanovení § 42, kde se zákon snaží ochránit cestující hromadného dopravního prostředku o zajištění bezpečnosti osob v prostředku hromadné dopravy; dále v § 48 má prohlídka zajistit bezpečnost chráněného objektu nebo prostoru; § 49 dovoluje prohlídku osoby při poskytování ochrany chráněné osobě nebo osobě, které je poskytována krátkodobá ochrana. I v případě těchto prohlídek je třeba respektovat § 111 písm. c).⁸⁴

---

⁸² HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policií*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 189. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁸³ MATES, Pavel; SLABÝ, Antonín; ŠKODA, Jindřich; ŠMERDA, Radek; VAVERA, František et al. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023, s. 159. ISBN 978-80-7380-917-1.

⁸⁴ Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky § 42, §48, § 111. Online. [cit. 2024-02-29].

4 Návrh na zlepšení situace transgender osob v ČR v rámci prohlídky osoby

V předchozích kapitolách jsem především vyjasnila situace transgender osob v rámci judikatury České republiky. Spolu s tím jsem nahlédla na problematiku transgender spjatou s nutnými zákroky, které musejí dotčení podniknout k uznání své identity a za cílem korektního a nediskriminujícího zacházení ve společnosti, prostřednictvím rozsudků ESLP. Zdůraznila jsem také vliv judikatury ESLP na vnitrostátní právní úpravu, která má závazně přihlížet k rozhodnutím soudu jak ve věcech týkajících se řízení proti České republice, tak i věcech, které se týkají řízení ostatních smluvních států mající význam pro interpretaci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv v kontextu českého práva.⁸⁵

Je zřejmé, že si nynější česká právní úprava s transgender komunitou a jejich členy nedokáže moc dobře poradit. Jejich postavení v některých situacích je nejasné, nepříjemné a mnohdy pro všechny zúčastněné matoucí nebo pobuřující. Transgender jedinci se často nacházejí v tzv. šedé zóně. Tento problém pramení především z nesouladu mezi jejich vzhledem a úředním pohlavím. Trans osoby čelí mnoha výzvám obzvláště ve styku s úředními osobami, lékaři, nebo právě policií. Samozřejmě zde nezmiňuji další problémy – především ty sociální – jako je diskriminace nebo šikana; a psychické problémy potencionálně z tohoto pramení. Za nejzranitelnější se považují transsexuální lidé procházející obdobím změny pohlaví, kdy jejich doklady nekorespondují s jejich vzhledem a identitou.⁸⁶

V této kapitole se pokusím nalézt odpověď na výše položené otázky související s prohlídkou transgender osob a navážu tak na již zmíněné návrhy podané v předešlých kapitolách: jak má policie při prohlídce transgender osob postupovat? S tímto se ovšem pojí další navazující otázky jako např.: dle čeho se má policie řídit; jak by ESLP na daný postup zareagoval?

---

⁸⁵ KONŮPKA, Petr a kol. Evropská úmluva o lidských právech: praktický průvodce. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2022, s. 29. ISBN 978-80-7630-024-8.

⁸⁶ BEŇOVÁ, Kateřina; GOGA, Slavomír; GJURIČOVÁ, Jitka; HROMADA, Jiří; KODL, Petr et al. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 36. ISBN 978-80-87041-33-8.

4.1 Modelové situace

K demonstrování možného postupu policistů při prohlídkách osob spojených s transgender osobami dle platného práva a postupu ESLP nyní uvedu modelové situace, se kterými by se policisté v praxi mohli setkat:

Pro účely této práce se mi zdá nejvhodnější použít prohlídku před umístěním do cely, jelikož se zdá být nejčastěji probírána v rámci rozsudků ESLP a také u ní většinou osoba prochází více typy prohlídek (prohmatání, prohlídkou svršků i odhalení těla). U ostatních typů prohlídek (např. prohlídka osoby sloužící k odebrání zbraně nebo prohlídka u vstupu do chráněných objektů) dochází především k prohlídkám pohmatem a ty nejsou tak intenzivním zásahem do integrity člověka, a tak nejsou zpravidla předmětem rozsudků Evropského soudu pro lidská práva.⁸⁷

4.1.1 Modelová situace 1

Paní W, transgender MTF, nastoupila k výkonu trestu za pašování drog a před umístěním do cely musela dle zákona podstoupit prohlídku. Paní W neprošla změnou pohlaví, neboť nechtěla podstoupit riskantní chirurgický zákrok z důvodu ztráty reprodukčních orgánů – tedy ztráty reprodukční funkce. Toto rozhodnutí jí ale dle NOZ znemožnilo úřední změnu pohlaví, která je daným zákrokem podmíněna (viz uvedeno výše). Paní W se cítí, prezentuje se a vystupuje jako žena a disponuje dalšími ženskými fyzickými znaky (kupříkladu má vyvinuté sekundární pohlavní znaky). Její ženská identita je na první pohled poznat skrze zmíněné identifikační znaky. Policista podle získaných údajů (občanský průkaz/registr obyvatel) zjistil, že se dle daných úředních údajů ale jedná o muže. Navzdory výslovnému přání paní W o provedení prohlídky policistkou ženského pohlaví, policie její žádost ignorovala a prohlídka byla provedena mužským příslušníkem. Paní W později dodala, že to pro ni byl velmi ponižující a traumatizující zážitek.

---

⁸⁷ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policíí*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 180-189. ISBN 978-80-908139-3-9.

Za prvé je podstatné zmínit, že policie měla v tomto případě zákonnou důvodnost pro provedení prohlídky ze samotné podstaty zmíněného spáchaného trestného činu, ale především z bezpečnostního důvodu ohrožení policistů a dalších osob v cele, vyplývajícího ze zákona.⁸⁸

V této situaci by pravděpodobně došlo jak k prohledání, tak k prohlídce odhaleného těla pozorováním a popř. i k vykonání pohybů prohlížené osoby za účelem zjistit, zda se nebezpečné věci nenachází v tělesných útrokách dané osoby. Důkladná prohlídka by byla provedena především z výše zmíněných důvodů a také kvůli tomu, že vydedukovat, jestli u sebe osoba přechovává nebezpečný předmět, za tak krátkou dobu, co byla ve styku s policisty, je zkrátka nemožné.⁸⁹

Vrátím se ale k faktu, že prohlídku provedl policista mužského pohlaví. Kdyby se stížnost na danou situaci, podaná paní W, dostala až k ESLP, jak by daný soud v tomto případě pravděpodobně rozhodl?

Policista v této situaci postupoval striktně dle české právní úpravy a prohlídka byla vykonána osobou stejného pohlaví tak, jak konkrétně stanovuje dikce zákona o Policii ČR v § 111 písm. c). ESLP ve svých rozsudcích konstatoval, že chirurgická změna pohlaví, jakožto podmínka úřední změny pohlaví je nepřípustná a znamená zásah do integrity člověka a porušení práva na soukromí (viz výše zmíněný rozsudek senátu A. P., Garçon a Nicot proti Francii, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13 ze dne 6. dubna 2017). Daná úprava § 111 zákona o Policii ČR se pojí na úpravu § 29 NOZ, která prakticky nutí transgender osoby podstoupit chirurgickou operaci. Problém a nesoulad s judikaturou ESLP vězí přímo v NOZ, od kterého se odvíjí úprava zákona o Policii ČR. Tím pádem lze konstatovat, že by se nejednalo o zavinění ze strany policie, která striktně postupovala dle zákona, nýbrž o zavinění ze strany právního systému v České republice. ESLP by tím pádem s vysokou pravděpodobností poukázal přímo na podmínku uvedenou v NOZ, která je v nesouladu s nynější judikaturou. Na základě této hypotézy by

---

⁸⁸ Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky § 29. Online. [cit. 2024-02-20].

⁸⁹ ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. Zákon o Policii České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 50. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

ESLP s největší pravděpodobností vydal rozsudek o porušení čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Předejít situaci, že paní W podá stížnost na policisty k ESLP, by šlo způsobem, kde by policisté místo striktního dodržování přesně toho, co je napsáno v zákoně, sami individuálním výkladem zákona určili vyhovující postup. Za vhodný postup lze považovat povolání policistky, která by paní W prohlédla. Výslovně znění zákona o Policii ČR, které stanovuje, že prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví, jak bylo výše zmíněno, lze v tomto případě překlenout výkladem s odkazem na Evropskou úmluvu o lidských právech, která má vyšší právní sílu.

Aby situace nezašla až do extrému podání stížnosti k ESLP a dalším nepříjemnostem, policista by měl s transgender osobou jednat citlivě, komunikovat s ní a zohlednit její přání o vykonání prohlídky policistou s adekvátním pohlavím. Nespokojenost trans osoby se svou pohlavní identitou musí být samozřejmě zjevná na první pohled, z důvodu možného zneužití ochoty policie (muž by se chtěl účelově nechat prohlédnout atraktivní policistkou).⁹⁰

Nutno také podotknout, že pro některé policisty může být obtížné rozeznat, zda se jedná o transgender osobu či nikoliv. Tato situace může nastat i u transvestitů (osoby, které se převlékají do šatů druhého pohlaví – nejčastěji muži do ženských svršků – za účelem sexuálního uspokojení). Transvestitní muž se na rozdíl od transgender osoby cítí být mužem a je se svým pohlavím spokojený. Zde by se policie tedy měla řídit dle zákona a opět na základě komunikace s dotyčnou osobou.⁹¹

4.1.2 Modelová situace 2

Paní X, transgender MTF, nastoupila k výkonu trestu za pašování drog a před umístěním do cely musela dle zákona podstoupit prohlídku. Paní X prošla změnou pohlaví a návazně si nechala změnit úřední pohlaví z mužského na odpovídající

---

⁹⁰ HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policíí*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022, s. 187. ISBN 978-80-908139-3-9.

⁹¹ FRYŠTÁK, Marek. *Osobní prohlídka a prohlídka těla transsexuálů*. In Tomáš Gřivna. Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám. Čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 55. ISBN 978-80-7400-709-5

ženské. Paní X se cítí, prezentuje se a vystupuje jako žena a disponuje dalšími ženskými fyzickými znaky (kupříkladu má vyvinuté sekundární pohlavní znaky). Policista podle získaných údajů (občanský průkaz/registr obyvatel) zjistil, že se dle úředních údajů jedná o ženu, ale i tak poznal, že paní X je transgender osoba. Prohlídka byla vykonána policistkou.

V této modelové situaci byl postup policie správný, nebyl v rozporu se zákonem, judikaturou ESLP ani s přáním paní X.

Mohlo by ale dojít i k situaci, kdy by daný policista nerespektoval transgender osoby a měl by s těmito lidmi osobní problém. Prohlídku by tedy vykonal on sám jakožto policista mužského pohlaví pouze na základě vnitřního přesvědčení a neztotožnění se s těmito osobami. A dále také z důvodu, že na oddělení se zrovna žádná policistka nenacházela. Paní X by s takovýmto zacházením nesouhlasila a protestovala by.

Toto rozhodnutí a jednání policisty by bylo na rozdíl od předchozích případů ve zjevném rozporu se zákonem o Policii ČR, tudíž by jednoznačně došlo k porušení zákona. Tento případ by byl s nejvyšší pravděpodobností již v České republice vnitrostátním soudem označen za nezákonný a proti lidským právům a stížnost I ESLP by tudíž již podána nebyla. Policista by se tímto jednáním mohl dopustit kázeňského přestupku podle § 50 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů⁹², neboť porušil služební povinnost tím, že nerespektoval znění zákona o Policii ČR při výkonu svých pravomocí.

4.1.3 Modelová situace 3

Pan Y, nastoupil k výkonu trestu za pašování drog a před umístěním do cely musel dle zákona podstoupit prohlídku. Pan Y ale namítl, že je transgender a cítí se jako žena. Chtěl, aby ho prohlédla policistka. Policista dle registru obyvatel

---

⁹² Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Online. [cit. 2024-03-03].

zjistil, že jeho úřední pohlaví je mužské. Pan Y dle analýzy policisty nevypadá jako žena, neprezentuje se tak a ani se tak nechová. Prohlídku provedl policista i přes stížnosti prohlížené osoby

Pan Y zjevně předstíral, že je transgender. Chtěl pouze využít možnosti tvrdit, že je transgender osoba a využít případné ochoty policistů. To vše nejspíše za účelem nechat se prohledat krásnou atraktivní policistkou. Přístup policistů by měl být v tomto případě jasný. Po analýze situace a samotného pana Y, který na první pohled nevypadá jako žena, ani se tak neprezentuje, by policisté měli vyhodnotit, že se nejedná o transgender osobu a postupovat dle zákona. Prohlídka osobou stejného pohlaví by byla zcela v pořádku. Tento případ by u ESLP velmi pravděpodobně nebyl rozebírán.

4.1.4 Modelová situace 4

Osoba Z nastoupila k výkonu trestu za vraždu a před umístěním do cely musela dle zákona podstoupit prohlídku. Osoba Z oznámila policistům, že je nebinární a nepřeje si, aby ji kdokoliv prohlížel – ani policista, ani policistka. Nechá se prohlédnout pouze, pokud ji bude prohlížet nebinární policejní osoba.

Problematika nebinárních osob v ČR je ještě větší tabu než osob transgender. Spoustu lidí ani neví, že takovéto osoby vůbec existují, nebo jejich existenci ignorují.

Přístup k prohlídkám těchto osob zůstává v této době spíše nejednoznačný. Myslím si, že by policista měl opět zvolit individuální přístup a s danou osobou se pokusit domluvit, stejně jako s transgender jedinci. V tomto případě může být domluva ale o něco složitější, stejně tak, jako řešení, pokud vůbec nějaké existuje.

Po policii nelze požadovat, aby měla v záloze nebinární policisty, kteří by chodili dělat prohlídky těchto osob. Z důvodu neřešitelnosti této situace by mohl policista provést prohlídku striktně dle zákona o Policii ČR. Ale na druhou stranu, na základě respektu k nebinárním lidem, by mohla být udělena možnost prohlídky nebinární osoby pokud možno alespoň lékařem.

Avšak v dané modelové situaci byl spáchán čin vraždy, kde je prohlídka osoby dle zákona nezbytná. Policie nemá v záloze nebinární policisty a ani lékař není

přítomen. Prohlídka v tomto případě musí být provedena, a tak když není dostupná ani jedna z uvedených variant, prohlídku jednoduše provede osoba stejného pohlaví – přiměřeným způsobem. Tuto variantu shledávám zcela v souladu se zákonem a judikaturou.

4.2 Způsoby řešení prohlídek transgender osob

Na závěr této práce bych ráda navrhla pár možných řešení na vylepšení situace transgender osob v rámci prohlídky osob, které vyplývají z předešlých kapitol a modelových situací. Řešením dané problematiky se dle mého názoru příslušné orgány a příslušní lidé nezabývají dostatečně a měli by jí věnovat více pozornosti. Existuje několik organizací, které se zabývají informovaností o trans lidech, prosazováním práva transgenderů a popostrkováním příslušných orgánů k prosazení těchto práv v českém právním řádu, jako je např česká organizace Transparent. Ke snahám zlepšit situaci transgender osob již v minulosti došlo, avšak v rámci začlenění změn nakloněných ke zlepšení práv transgender osob do právního řádu České republiky nebyly příliš úspěšné. Snahy ale nepolevily a v současné době k nim stále dochází, a to primárně prostřednictvím iniciativy Ministerstva spravedlnosti, které navrhlo změnu § 29 NOZ (viz výše).

S uvážením všech informací nashromážděných v této bakalářské práci bych si dovolila představit východiska, kterými by se dala více či méně vyřešit otázka prohlídky transgender osob:

Jako **první** východisko lze navrhnout reakci samotného zákona o Policii ČR. Mohlo by např. dojít k novelizaci tohoto zákona – konkrétně § 111. V zákoně by mohl přibýt odstavec, který stanovuje výjimku při prohlídce transgender osob: osoba by prohlásila, že je transgender a očividně by jako transgender vypadala; osoba by podala čestné prohlášení, že je transgender. Za splnění těchto podmínek by mohl osobu prohlídnout příslušník, který má biologické pohlaví takové, jakým se transgender osoba cítí být. Tento návrh má však spoustu nedostatků a myslím si, že by rozhodování o jeho schválení trvalo několik let (stejně jako tomu je u novelizace NOZ) nebo by tento návrh při schvalování vůbec neprošel.

Druhá možnost představuje samotnou novelizaci NOZ a dalších souvisejících zákonů. V NOZ by došlo konkrétně ke změně paragrafu § 29, který podmiňuje

změnu úředního pohlaví chirurgickou změnou pohlaví. Česká republika je jednou z posledních zemí EU, kde tato kritizovaná a odsuzovaná podmínka nadále přetrvává. Silná kritika ze strany mezinárodních organizací a neziskových organizací bojujících za lidská práva je v Česku slyšet a některé orgány se na ni snaží reagovat. Jak jsem již zmínila, potřebné kroky podniklo Ministerstvo spravedlnosti, které navrhlo variantu novely NOZ. Změna by spočívala ve vyřazení podmínky chirurgické operace ze zákona. Byly by požadovány pouze osobní prohlášení na matrice a odborný posudek specializovaného ošetřujícího lékaře (viz podkapitola 2.1.1 Občanský zákoník). S touto změnou by počítaly novely dalších zákonů, především ZSZS a normy o matrikách. Je ale nejasné, zda bude nynější návrh Ministerstva spravedlnosti schválen. Takovýto návrh již jednou Ministerstvo spravedlnosti připravilo v roce 2018, přičemž proces projednávání skončil u připomínek.⁹³ Zbývá jen doufat, že novelizace bude na druhý pokus přijata.

Schválením navrhované novelizace § 29 NOZ by český zákon konečně neodporoval judikatuře ESLP a tím pádem ani Evropské úmluvě o lidských právech v rámci nucení transgender osob do chirurgické změny pohlaví, což odporuje čl. 8 této úmluvy (viz výše rozsudek senátu A. P., Garçon a Nicot proti Francii, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek senátu ze dne 6. dubna 2017). Toto řešení bych označila za velmi uspokojivou variantu, a to i v otázce prohlídek trans osob. Pro transgender osoby by byla změna úředního pohlaví mnohem méně komplikovaná a bez jakýchkoli zdravotních rizik. Čili situací, kdy se policista při prohlídce ocitne v přítomnosti transgender osoby, která nemá změněné úřední pohlaví, z čehož by mohly vzniknout komplikace, by teoreticky bylo mnohem méně. Složitější situace by ovšem nastaly u trans osob, které doposud neprošli léčbou nebo by byli v přechodu a tím pádem by neměli nárok na úřední změnu pohlaví. Avšak vyhovět úplně všem lidem, splnit všechny požadavky a vypilovat všechny nedostatky je běh na dlouhou trať.

---

⁹³ *K úřední změně pohlaví by už nemusela být nutná kastrace*. Online. ČT24. 2023. [cit. 2024-03-03].

třetí možné řešení, do té doby, než se zákon změní, tkví ve výkladu zákona o Policii ČR (již zmíněno v podkapitole 3.1. Prohlídka osoby). Pokud bude tedy náš právní řád stále postaven na tom, že je potřeba ke změně pohlaví chirurgický zákrok, tak výkladem ustanovení o prohlídce osob stejným pohlavím v zákoně o Policii ČR lze překlenout problém s prohlídkou transgender osob. Myslím si, že policie si sama může výkladem dovodit, že tato podmínka nebude platit u osob, které jsou zjevně transgender osobami. Při takovém postupu policie by nešlo o porušení zákona, neboť zákon je v tuto chvíli v rozporu s Evropskou úmluvou o lidských právech, která je normou vyšší právní síly (viz výše rozsudek senátu A. P., Garçon a Nicot proti Francii, č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek senátu ze dne 6. dubna 2017). Mým názorem je, že postup individuálního výkladu § 111 písm. c) zákona o Policii ČR je v tuto chvíli nejvhodnějším postupem, který policie může praktikovat. Pro upevnění tohoto postupu by bylo klíčové vydat stanovisko např. Ministerstvem vnitra, nebo samotnou policií, které by stanovovalo, že takovýto postup je v pořádku, jedná se o výjimku ze zákona a zákon lze takto při jednáním s trans osobami vykládat. V takovémto stanovisku by mohlo stát např.: prohlídkou transgender osoby se rozumí prohlídka osob prováděná pohlavím, jakým se transgender osoba cítí být. Musí být dle zřejmých očividných znaků (zevnějšek, chování) poznat, že se jedná o transgender osobu.

Zmiňované druhé řešení mi přijde mnohem realističtější než řešení první, neboť je už v procesu schvalování a má podklad a podporu v judikatuře ESLP. Avšak vhodným řešením by mohlo být spojení těchto dvou možností. Nucená změna chirurgického zákroku pro uznání úředního pohlaví by byla zrušena a transgender osoby by si jednoduše mohli změnit úřední pohlaví a zároveň ti, co doposud neprošli léčbou nebo změnou teprve procházejí by mohli podat čestné prohlášení o své identitě. Vzhledem k aktuálnímu stavu, ve kterém se česká právní úprava nachází, považuji za nejlepší řešení třetí možnost.

Těmito návrhy a jejich zhodnocením lze odpovědět na předešle položené otázky, které lze shrnout do jedné: Jak má policie postupovat u prohlídek transgender osob? Z dříve uvedeného je zřejmé, že zastávám takový názor (při současném právním stavu), že by policie měla použít individuální výklad

ustanovení zákona o policii ČR a empaticky komunikovat a zacházet s danou osobou. Policie by neměla slepě postupovat striktně dle dikce zákona.

Můj pohled je takový, že aby měla policie dostatek pochopení při prohlídkách transgender osob, je potřeba její řádná edukace. Dobrovolné a nezávislé hnutí Amnesty International ve svých výzvách mimo jiné kladlo důraz i na nutnost poskytnutí patřičného školení všem státním složkám včetně policie a státních úředníků, aby ve styku s nimi k jejich identitě projevovali respekt a chovali se k nim citlivě a informovaně.⁹⁴ V rámci tohoto školení by mohl být vyjasněn postup, s jakým by policie měla jednat s transgender osobami při prohlídce. Zde se jednoznačně přikláním k doporučení Amnesty International a navrhuji, aby ve spolupráci s renomovanými odborníky byl vypracován školící materiál, který by byl poté použit ke školení policejních orgánů, v jejichž popisu práce je vykonávání prohlídek.

---

⁹⁴ *Stanovisko AI k transgender problematice*. Online. Amnesty international. ©2024. [cit. 2024-03-04].

Závěr

Jako součást bakalářské práce se mi povedlo zdůraznit, že většina zemí EU přistupuje k otevřenějšímu přístupu transgender osob týkající se přizpůsobení jejich práv a povinností. Česká republika patří mezi ty státy, které některé zastaralé a většinou evropských zemí neuznávané zákony stále nezměnily. Avšak v tuto chvíli jsou alespoň iniciovány pokusy některé zákony novelizovat.

V této práci jsem nejdříve objasnila základní pojmy, bez kterých by nebylo možno problematiku dále rozvíjet. Dále se mi podařilo zanalyzovat platnou právní úpravu týkající se transgender osob – především NOZ a zákon o Policii ČR, přičemž jsem objasnila, že hlavní problém se nachází v § 29 NOZ, který je v rozporu s judikaturou ESLP a tím pádem s Úmluvou o lidských právech. Toto jsem podložila i následnou analýzou rozsudků ESLP, které se postupem času rozvinuly od konzervativních po poměrně otevřené v otázce práv transgender osob. Také jsem rozsudky komparovala s českým zákonem. Změna pohlaví je v české právní úpravě podmíněna chirurgickým zákrokem. Ten se dále pojí i na zákon o Policii ČR, kde má prohlídku provádět osoba stejného pohlaví. Většina transgender osob proměnou pohlaví dle NOZ neprošla, a tak čelí komplikacím při prohlídce policí.

K naplnění hlavního cíle jsem použila modelové situace, ve kterých jsem popsala možný postup policie při prohlídce transgender osob a zhodnotila jsem ho a porovnála s rozsudky ESLP. Dále jsem na základě nashromážděných a zanalyzovaných informací spolu s praktickou částí navrhla možnosti, kterými by se dala zlepšit situace transgender osob při prohlídce. Došla jsem k závěru, že jsou tři možnosti, podle kterých by policie při prohlídkách mohla postupovat: novelizace samotného zákona o Policii ČR; novelizace NOZ; nebo individuální výklad úpravy zákona o Policii ČR policisty či policistkami provádějícími tyto prohlídky. Aktuálně je v procesu přijímání novelizace NOZ, která by byla v kombinaci s novelizací zákona o Policii ČR možným řešením. Nicméně jsem vyhodnotila, že v tuto chvíli, kdy k novelizaci daných zákonů doposud nedošlo, je nejlepším řešením individuální výklad § 111 písm. c) zákona o Policii ČR spolu

s výše zmiňovaným stanoviskem příslušného orgánu a vstřícnější komunikací policie s transgender osobami.

Bakalářskou práci bych ráda uzavřela doporučením, které jsem v této práci navrhla – a to vytvořit ve spolupráci s odborníky školicí materiály, na jejichž základě by proběhlo školení zabývající se zacházením s transgender osobami s důrazem na citlivý přístup při jejich prohlídkách.

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Monografie:

- 1) BEŇOVÁ, Kateřina; GOGA, Slavomír; GJURIČOVÁ, Jitka; HROMADA, Jiří; KODL, Petr et al. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.
- 2) FIFKOVÁ, Hana; WEISS, Petr; PROCHÁZKA, Ivo; COHEN-KETTENIS, Peggy; PFÄFFLIN, Friedemann et al. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1696-1.
- 3) FRYŠTÁK, Marek. *Osobní prohlídka a prohlídka těla transsexuálů*. In Tomáš Gřivna. Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám. Čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-709-5
- 4) HENYCH, Václav. *Zákon o matrikách: s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-525-8.
- 5) HÝBNEROVÁ, Michaela a HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policií*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2022. ISBN 978-80-908139-3-9.
- 6) KONŮPKA, Petr a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: praktický průvodce*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2022. ISBN 978-80-7630-024-8.
- 7) MALÍŘ, Jan a DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-224-5.
- 8) MATES, Pavel; SLABÝ, Antonín; ŠKODA, Jindřich; ŠMERDA, Radek; VAVERA, František et al. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň:

- Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-917-1.
- 9) MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1.
  - 10) PITOŇÁK, Michal a MACHÁČKOVÁ, Marcela. Shrnutí výsledků výzkumu. Online. In: *Být LGBTQ+ v Česku 2022: výzkumná zpráva*. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023. ISBN 978-80-87142-51-6. Dostupné z: https://lgbt-zdravi.cz/WEB/wp-content/uploads/2023/02/BytLGBTQvCesku2022_report.pdf. [cit. 2024-02-16].
  - 11) ŠTEINBACH, Miroslav; ŠLESINGER, René; ZIMMERMANN, Miroslav; BÍLEK, Milan; HLAVÁČOVÁ, Kateřina. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-193-6.

Časopisecké články:

- 12) BARŠOVÁ, Andrea. Skalpel a duše. Ke změně pohlaví podle nového občanského zákoníku. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <https://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/43>. [cit. 2024-02-16].
- 13) DOLEŽAL, Adam a AGHA, Petr. Translidé a otázky identity ve veřejném prostoru – slovo úvodem. Online. *Časopis zdravotnického práva a Bioetiky*. 2013, roč. 3, č. 1. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <https://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/39>. [cit. 2024-02-16].
- 14) KOTKOVÁ, Petra. Česká právní úprava změny pohlaví ve světle evropských lidskoprávních standardů. *Právník*. 2021, roč. 160, č. 12. ISSN 0231-6625.
- 15) KOTKOVÁ, Petra. Změna pohlaví v českém právním řádu. *Právní rozhledy*. Nakladatelství C.H. Beck, 2021, roč. 29, č. 7. ISSN 1210-6410.

- 16) SVOBODA, Milan. Důkladné osobní prohlídky. *České vězeňství: občasník pro vězeňství a kriminální prevenci*. 2015, č. 2. ISSN 1213-9297.
- 17) SVOBODA, Milan. Problematika transsexuálních osob ve výkonu trestu odnětí svobody. *České vězeňství: čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci*. 2017, č. 4. ISSN 1213-9297.

Webové stránky a elektronické zdroje:

- 18) ABRAMS, Mere. *Is There a Difference Between Being Transgender and Transsexual?* Online. Healthline. 2023. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/transgender/difference-between-transgender-and-transsexual#learn-more>. [cit. 2024-02-10].
- 19) CANADIAN INSTITUTES OF HEALTH RESEARCH. *What is gender? What is sex?* Online. Canadian Institutes of Health Research. 2023. Dostupné z: <https://cihr-irsc.gc.ca/e/48642.html>. [cit. 2024-02-01].
- 20) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Gender: Základní pojmy. *Český statistický úřad*. Online. 2016. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy. [cit. 2024-02-01]
- 21) *K úřední změně pohlaví by už nemusela být nutná kastrace*. Online. ČT24. 2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/k-uredni-zmene-pohlavi-by-uz-nemusela-byt-nutna-kastrace-8054>. [cit. 2024-03-03].
- 22) *Konec povinných kastrací pro úřední změnu pohlaví v Česku, oznámilo ministerstvo spravedlnosti*. Online. IRozhlas. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/transgender-pravo-kastrace-pohlavi-lide-ministerstvo-spravedlnosti-dvorak_2303301000_ank. [cit. 2024-02-18].
- 23) *Porouchaná identita? Jak citlivě mluvit s transgender a nebinárními studujícími*. Online. Zapojme všechny. 2023. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/porouchana-identita-jak-citlive-mluvit-s-transgender-a-nebinarnimi-studujicimi#s>. [cit. 2024-02-17].

- 24) QUEER GEOGRAPHY Z. S. *Práva trans lidí v Evropě (požadavek sterilizace)*. Online. Queer geography. ©2022. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/prava-trans-lidi-v-evrope-pozadavek-sterilizace/>. [cit. 2024-02-16].
- 25) *Stanovisko AI k transgender problematice*. Online. Amnesty international. ©2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/transgender>. [cit. 2024-03-04].
- 26) TRANSPARENT Z. S. *PRŮVODCE TRANZICÍ PRO TRANS* LIDI*. Online. Transparent. 2021. Dostupné z: https://jsmetransparent.cz/wp-content/uploads/2021/04/Pruvodce_tranzici_pro_trans_lidi.pdf. [cit. 2024-02-10].
- 27) TRANSPARENT Z. S. *Jaké zákroky mohu podstoupit?* Online. Transparent. ©2020. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/pro-trans-lidi/jake-zakroky-mohu-podstoupit/>. [cit. 2024-02-10].
- 28) TRANSPARENT Z. S. *Proč chceme zrušit podmínku kastrace?* Online. Transparent. 2023. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/proc-chceme-zrusit-povinne-kastrace/>. [cit. 2024-02-16].
- 29) TRANSPARENT Z. S. *Vzít tranzici z radostného konce: genderová euforie a její projevy*. Online. ZHOŘEC, Antonín. Transparent. ©2020. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/vzit-tranzici-z-radostneho-konce-genderova-euforie-a-jeji-projevy/>. [cit. 2024-02-10].
- 30) WAMSLEY, Laurel. *A Guide To Gender Identity Terms*. Online. National Public Radio. 2021. Dostupné z: <https://www.npr.org/2021/06/02/996319297/gender-identity-pronouns-expression-guide-lgbtq#sexualorientation>. [cit. 2024-02-01].

Právní předpisy a judikatura

- 31) A. P., *Garçon a Nicot proti Francii*, rozsudek senátu ESLP ze dne 6. 4. 2017 ve věci č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13. Online. Justice. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/C5F5D6C2BBD22D4AC12581E900388BCF/\\$file/A.%20P.%20Garcon%20a%20Nicot%20pro%20ti%20Francii_annotace.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/C5F5D6C2BBD22D4AC12581E900388BCF/$file/A.%20P.%20Garcon%20a%20Nicot%20pro%20ti%20Francii_annotace.pdf?open&) [cit. 2024-02-22]

- 32) Christine Goodwin proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. 2. 2002 ve věci č. 28957/95. Online. Justice. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/7D87938639D6F52BC125817500525007/\\$file/Christine%20Goodwin%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovstv%C3%AD_ rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/7D87938639D6F52BC125817500525007/$file/Christine%20Goodwin%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovstv%C3%AD_ rozsudek.pdf?open&). [cit. 2024-02-22].
- 33) Christine Goodwin proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. 2. 2002 ve věci č. 28957/95, bod 78, 85. Hudoc. Online. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60596>. [cit. 2024-02-22].
- 34) Stanovisko Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, Analyticko legislativního odboru Policejního prezidia a ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia k některým otázkám týkající se aplikace právní úpravy donucovacích prostředků. Praha, z 19. 10. 2010, Č.j.: MV-96415-2/OBP-P-2010. Online. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/Ad%C3%A9la/Downloads/MV-197602-2_OBP-2022_-_priloha.pdf. [cit. 2024-02-27].
- 35) Transgender Europe a ILGAEurope proti České republice, rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ze dne 15. května 2018 ve věci č. 117/2015. Online. Justice. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/719886/Transgender+Europe.pdf/4a4b117d-985d-4961-b206-234d3c126992>. [cit. 2024-02-18].
- 36) Valašinas proti Litvě, rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 7. 2001 ve věci č. 44558/98. Online. Justice. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/71E5AFFC5EA7A8A3C12581EE00538C8F/\\$file/Vala%C5%A1inas%20proti%20Litv%C4%9B_ rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/71E5AFFC5EA7A8A3C12581EE00538C8F/$file/Vala%C5%A1inas%20proti%20Litv%C4%9B_ rozsudek.pdf?open&). [cit. 2024-02-27].
- 37) Wainwright proti Spojenému království, rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 9. 2006 ve věci č. 12350/04. Online. Justice. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/055C16B7CEA72113C12581760055F264/\\$file/Wainwright%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovstv%C3%AD_ rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/055C16B7CEA72113C12581760055F264/$file/Wainwright%20proti%20Spojen%C3%A9mu%20kr%C3%A1lovstv%C3%AD_ rozsudek.pdf?open&). [cit. 2024-02-27].

- 38) Y. Y. proti Turecku, rozsudek senátu ESLP ze dne 10. 3. 2015 ve věci č. 14793/08. Online. Justice. Dostupné z: [http://datalot.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/91A64C041771027BC1257EC4003A3D30/\\$file/Y.Y.%20proti%20Turecku_annotace.pdf?open&](http://datalot.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/91A64C041771027BC1257EC4003A3D30/$file/Y.Y.%20proti%20Turecku_annotace.pdf?open&). [cit. 2024-02-22].
- 39) Y. Y. proti Turecku, rozsudek senátu ESLP ze dne 10. 3. 2015 ve věci č. 14793/08., bod 111. Online. Hudoc. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-153134>. [cit. 2024-02-22].
- 40) Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>. [cit. 2024-02-20].
- 41) Zákon 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>. [cit. 2024-02-18].
- 42) Zákon 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>. [cit. 2024-02-18].
- 43) Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>. [cit. 2024-02-16].
- 44) Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>. [cit. 2024-02-18].
- 45) Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>. [cit. 2024-03-03].